

38ste ZITTING. — 1 JULIJ.

LIV. *Wijziging der gemeentewet voor zooveel de plaatselijke belastingen betreft.* (Beraadslaging.)

38ste ZITTING.

ZITTING VAN ZATURDAG 1 JULIJ.

(GEOPEND TEN 10 $\frac{1}{2}$ URE.)

Ingekomen: boekwerken. — Voortzetting van de beraadslaging over en aanneming van de wets-ontwerpen: 1°. tot wijziging van de gemeentewet voor zooveel de plaatselijke belastingen betreft; 2°. houdende nadere bepalingen nopens den accijns op het gedistilleerd.

Voorzitter de heer **Phillipse**.

Tegenwoordig, met den Voorzitter, 33 leden, te weten de heeren:

Michiels van Kessenich, van der Lek de Clercq, Blankenheim van Meeuwen, van Swinderen, Taets van Amerongen, Sassen, Cost Jordens, van Weel, van Sasse van Ysselt, 't Hooft van Benthuisen, de Villers de Pit , van Eysinga, Hengst, Tonckens, Boreel van Hogelanden, Smit, de Vos van Steenwijk, van Andringa de Kempnaer, Viruly, van Rhemen van Rhemenshuizen, van Nispen van Pannerden, Verschoor, van Beeck Vollenhoven, Cremers, Beerenbroek, Huydecoper van Maarsseveen, van Heeckeren van Wassenaer, van Vollenhoven, van Aylva van Pallandt, Schimmelpenninck van der Oije en Hein;

en de heeren Ministers van Binnenlandsche Zaken en van Financien.

De notulen van het verhandelde in de vorige zitting worden gelezen en goedgekeurd.

De **Voorzitter** deelt mede dat zijn ingekomen:

1°. een Verslag van commissarissen der Nederlandsch-Indische Spoorwegmaatschappij aan de algemeene vergadering van aandeelhouders, ingevolge art. 41 der statuten, uitgebragt den 2den Junij jl. door den voorzitter dr. H. van Beeck Vollenhoven, en

2°. een exemplaar der brochure, getiteld: *Nog iets over de calamiteuse polders*, door H. G. Hammacher, notaris en lid van de Provinciale Staten van Zeeland te Groede.

Deze stukken zullen worden geplaatst in de boekery der Kamer.

Aan de orde is de voortzetting van de beraadslaging over het WETS-ONTWERP TOT WIJZIGING DER GEMEENTEWET VOOR ZOOVEEL DE PLAATSELIJKE BELASTINGEN BETREFT.

De beraadslaging wordt hervat.

De heer **Taets van Amerongen**: Mijnheer de Voorzitter ik heb het woord gevraagd om in het kort te zeggen dat ik het zeer heb betreurd dat mijne motie van orde bij onze eerste bijeenkomst in deze zitting niet is aangenomen geworden, om dit wets-ontwerp in behandeling te nemen alvorens de andere wets-ontwerpen van finantielen aard niet waren behandeld geworden bij den anderen tak der Verteenwoordiging, doch ik heb voor het besluit der Kamer moeten zwichten. Door onderscheidene sprekers is gisteren de zaak in het breede besproken, en ik zoude niet anders dan in herhalingen kunnen treden; doch ik heb alleen het woord gevraagd, opdat de nazaat zoude kunnen zien, dat ik niet heb medegewerkt om aan te nemen eene wet, die eene belasting op de inkomsten ten gevolge zoude hebben, en waardoor een groot aantal gemeenten van ons Vaderland, zoo niet geheel, dan toch gedeeltelijk te gronde zullen gaan. Ik zal tegen de wet stemmen.

De heer **van Swinderen**: De loop, dien de discussie genomen heeft, heeft de Vergadering en zoo niet deze, althans mij in een moeilijk dilemma gebragt. Bij de erkenning door mij van de deugdelijkheid van het beginsel, dat ten grondslag van dit voorstel van wet ligt, schijnt er bij sommigen onzekerheid te bestaan omtrent de hulp, die ten gevolge van dit wets-ontwerp aan verschillende gemeenten zal behooren te worden verleend. Ik bedoel hierbij vooral de wijze van beschikken over de vier vijfden van de personele belasting, en dat speciaal voor elke beschikking daarover telkens een Koninklijk besluit zal worden vereischt. Die schijnbare onzekerheid doet twijfel ontstaan, of dit wel het goede oogenblik is tot invoering van deze wet. Die twijfel nu zou ten gunste van de wet kunnen worden opgeheven, wanneer de Regering kon goedvinden de schijnbare onduidelijkheid en tegenspraak in verschillende stukken en verklaringen van de Regering afkomstig tot helderheid te brengen. De opvatting van den een is zoo, omtrent de meening van de Regering; de opvatting van anderen is daarvan geheel verschillend. Daarom acht ik het van belang met aandrang het verzoek tot de Regering te rigten: dat zij bij haar antwoord op de verschillende bedenkingen bepaaldelijk hare meening wil verduidelijken omtrent dit hoogst belangrijke punt. Ik heb gemeend op de onzekerheid, die deze discussie beheerscht, te moeten wijzen en daardoor de Regering in de gelegenheid te stellen dit punt tot volkomen helderheid te brengen.

De heer **Sassen**: Was de beraadslaging over het hoogst gewichtig onderwerp, dat ons bezig houdt, niet tot heden verdaagd, ik zou aan de discussie geen deel genomen hebben. Thans mag ik mij daaraan niet onttrekken, hoe ongaarne ook ik de debatten verleng; ik heb daarvoor twee redenen:

Vooreerst omdat eene heugelijke gebeurtenis voor mij een beletsel daartelde, aan het onderzoek in de afdeelingen deel te nemen, en dat ik daar prijs op stelde, zullen de leden der afdeeling, waartoe ik de eer heb te behooren, wel willen getuigen; — maar in de tweede plaats, omdat de tot dusver gevoerde beraadslaging mij aanleiding geeft, eenige opmerkingen te leveren, welke ik hoop dat den ongunstigen indruk mogen lenigen, welke de beraadslaging schijnt opgewekt te hebben. Ik zal echter geen misbruik maken van den tijd en mij zooveel doenlijk bekorten.

Ik heb sedert 18 jaren een werkzaam deel genomen aan het beheer eener provinciale hoofdplaats, wier bevolking tot ongeveer 23 000 zielen is geklommen. Ik vond daar het gemeentelijk accijnsstelsel in den uitgestrektsten zin in volle werking. Die werking kwam mij al spoedig zoo onbillijk, zoo onzedelijk en zoo belem-

LIV. *Wijziging der gemeentewet voor zooveel de plaatselijke belastingen betreft.* (Beraadslaging.)

merend voor het algemeen verkeer voor, dat ik meermalen, doch te vergeefs, gepoogd heb daaraan een einde te doen maken; onbillijk om den ongelijkmatigen druk, onzedelijk wegens den smokkelhandel, vooral uit het niet te vermijden restitutiestelsel bij uitvoer voortspruitende (klaagt men wellicht met grond over het restitutiestelsel bij de armenwet gehuldigd, om de misbruiken, waartoe het aanleiding geeft, waarom trekt men niet te velde tegen het hier bedoelde restitutiestelsel, dat zoo verregaande de gewetenloosheid in de hand werkt?), belemmerend voor het verkeer wegens de tijdroovende formaliteiten bij de toepassing in acht te nemen.

Zal ik dit nader aandringen in bijzonderheden? Neen, want nu vrij algemeen erkend wordt, dat de opheffing der gemeenteaccijnsen is een *volkswensch*, wordt het betoog overbodig en moet aan dien wensch gevolg gegeven worden, zoo hij op billijkheid en regtmaticheid steunt. Aan dien wensch moet gevolg gegeven worden, al zou dat ook met bezwaren gepaard gaan, mits die bezwaren niet onoverkomelijk zijn.

Van vierledigen aard zijn de bezwaren tegen den voorgestelden maatregel, zoowel in deze als in de andere Kamer, opgeworpen; hij is onnoodig, minstens ontijdig genoemd, niet in overeenstemming met de Grondwet, in strijd met het belang der gemeenten, in strijd met het finantieel belang des Rijks. Hierover eenige korte beschouwingen.

Ik acht het gemeentelijk accijnsstelsel zeer nadeelig, ja verderfelijk voor de gemeenten zelve. Waarom? Omdat de belasting ongevoelig gedragen en daardoor eene gepaste spaarzaamheid uit het oog verloren wordt. De voorbeelden liggen voor de hand: klimmen de inkomsten der accijnsen in elke gemeente, waar zij geheven worden, niet met den dag? En welke gemeenten zijn er — mij zijn zij niet bekend, — die trachten accijnsen af te schaffen? Verliest daarentegen de gemeente een accijns, dan verkeert zij in verlegenheid, ik durf haast zeggen in nood. Wij hebben het gezien bij de afschaffing van den accijns op zout, zeep, aardappelen, varkensvleesch en schapenvleesch door de invoering der gemeentewet; wij hebben het waargenomen bij de afschaffing van den Rijksaccijns op het gemaal en nog onlangs op de brandstoffen. Bewijst dit niet blijkbaar dat de gemeentebesturen al te onbezorgd de toekomst te gemoet gaan?

Verderfelijk noem ik het accijnsstelsel voor de gemeenten, omdat het gelegenheid geeft de heffing eener billijke directe belasting te ontwijken, en hierdoor wordt het evenwigt verbroken, dat noodwendig moet heerschen in het doen dragen der lasten door de ingezetenen. Gaat alle gemeenten na, waar het accijnsstelsel op breede schaal is ingevoerd, en dan vraag ik in gemoede, of ieder daar bijdraagt in de lasten, niet in verhouding tot zijn vermogen, want zoo ver wil ik niet eens gaan, maar slechts in verhouding tot de bescherming en de regten welke hij van gemeentewege geniet. Ik ben voorstander van een gepast accijnsstelsel bij het Rijk, maar juist omdat daar dat evenwigt te bereiken is, want daar vind ik naast de accijnsen het stelsel van directe belastingen.

Waar dergelijke gebreken aan een stelsel kleven, kan ik de opheffing noch onnoodig, noch ontijdig noemen; integendeel noem ik de opheffing noodzakelijk, en betreur het dat daartoe niet vroeger besloten is.

Woorden wekken, voorbeelden trekken, zegt een oud spreekwoord, en het is op waarheid gegrond; maar nu bevreemdt het mij uitermate, dat gewezen is op België ten betooge dat daar de afschaffing der stedelijke accijnsen en de opheffing der binnenlandsche tollinien niet die uitkomsten heeft opgeleverd, welke daarvan ter bevordering der algemeene welvaart waren voorspeld; het bevreemdt mij te meer dat deze bewering is gevoerd, nadat de *Staats-courant* van jl. Zaterdag was verschenen. Veegunt mij voor te lezen, wat er de minister van buitenlandsche zaken in België, de heer Rogier, van gezegd heeft in de Kamer van Vertegenwoordigers bij gelegenheid der beraadslaging over het handelsverdrag door Pruisen namens het Duitse Tolverbond met België gesloten, en het schijnt dat zijne voorstelling in den boezem der vergadering geene tegenspraak heeft ontmoet:

„Met moed en niet goeden uitslag heeft onze industrie de tariefhervorming doorgestaan; en onder de toepassing der handelsvrijheid, gepaard aan de verbetering der communicatiemiddelen en aan de wegruiming der belemmeringen van het binnenlandsch verkeer, mag België zich thans in eenen verbeeldeloozen vooruitgang op het gebied van handel en nijverheid verheugen.

„In het tijdvak van 1830 tot 1840 bedroeg de waarde van ons handelsverkeer met het buitenland, alles te zamen genomen, jaarlijks van drie tot vier honderd millioen francs. In het jaar 1863, het laatste waarvan onze handelsstatistiek volledig is, was de algemeene waarde van ons handelsverkeer twee duizend en zestig millioen. België is niet het eenige land welks handel toeneemt;

maar de even opgegeven toeneming overtreft verre die welke in andere en veel grootere Rijken wordt gezien. De geheele handelsbeweging van Rusland, zoo ook die van Oostenrijk, blijven in de waarde van den gezamenlijken omzet elk vijf honderd millioen beneden de onze. In Engeland wordt (de waarde der ruilingen met het buitenland omgeslagen over de bevolking) voor 327 millioen francs handelszaken op ieder millioen inwoners gedaan; in België bedraagt de omzet 457 millioen op ieder millioen inwoners. Eris dus geen volk in Europa, hetwelk, in verhouding tot zijne bevolking, zoo veel handel drijft als België.

„Dat is te danken aan onze vrije staatsinstellingen en aan de wijsheid der wetgevende magt, die de ruilingen met het buitenland en tevens het handelsverkeer binnen 'slands vrij gemaakt en van belemmeringen ontslagen heeft; en onder hetgeen daartoe heeft bijgedragen moet inzonderheid melding gemaakt van eenen grooten maatregel die op het voorstel van mijnen ambtgenoot voor de finantien genomen is: ik bedoel de afschaffing der stedelijke accijnsen en de opheffing der binnenlandsche tollinien.”

Hiermede stap ik af van het eerste bezwaar, hoewel er nog veel meer van te zeggen is.

Het grondwettig bezwaar. Ik breng gaarne hulde aan de schrandere beschouwingen, welke ten aanzien van dit bezwaar zijn te berde gebracht, maar ik deel in het bezwaar niet. De toekenning van een aandeel in de Rijks- personele belasting aan de gemeenten, die door den maatregel in tijdelijken nood geraken, is van de zijde der gemeenten geene heffing van belastingen, noch in de beteekenis der woorden, noch in de strekking van het wetsvoorstel. Ik gedraag mij aan hetgeen in dit opzigt door andere sprekers is gezegd. Ik voeg er alleen dit bij, dat het stelsel, bij het ontwerp aangenomen, mij schijnt te zijn een subsidieestelsel op breede schaal. Ik vergelijk de toekenning van het gedeelte in de personele belasting met het tal van subsidien, welke jaarlijks op de Rijksbegrooting ten behoeve der gemeenten voorkomen. Even als met deze subsidien, zoo zij toegekend zijn, zal met het toegekende aandeel in het personeel gehandeld worden. Zij worden door de gemeenteraad vastgesteld en aan de begrooting toegevoegd onder goedkeuring der Staten.

Strijd met het belang der gemeenten. Heeft niet ieder onzer, en te regt, steeds geklaagd over de bestaande neiging, om zooveel doenlijk de Rijkslasten op de gemeenten over te brengen? Is daarover bij deze beraadslagingen niet breed uitgeweid? Hoe moet ik het dan verklaren, dat een maatregel, waardoor de ingezetenen der gemeenten van de betaling van millioenen schats worden ontheven en aan de gemeenten de beschikking van ruim 6 millioen uit de schatkist wordt gelaten, in strijd zou wezen met het belang der gemeenten? Ik kan daarin geen strijd met, maar integendeel de bevordering van het belang der gemeenten zien. Ja, de accijnsen worden ongevoelig betaald, maar zijn zij dan niet een werkelijke druk voor de gemeenten? Drukken zij niet voornamelijk op den minderen stand en inzonderheid op de gevoeligste wijze op de liefdadige instellingen met de verzorging van arme personen belast? Ik wijs hier met leedgevoel op de plaats mijner inwoning, waar bij de accijnsen op de meeste levensbehoeften, ook nog het gemaal bestaat. Is het accijnsstelsel daar voor het armbeheer onverschillig, dat meer dan 1200 noodlijdenden verpleegt en voedt in eigen gestichten, uit eigen bakkerij en keuken? Hij, die de toestand daar in waarheid kent, zal hem als ondragelijk voor de armenzorg verwerpen.

Ik ontken het niet, dat de maatregel sommige gemeenten in de grootste verlegenheid brengt en redding schier onmogelijk schijnt; maar daarvoor staat art. 10 van het ontwerp als redmiddel geschreven. Zij zullen de accijnsen kunnen behouden; maar men vergeet niet, dat ook haar de gelegenheid gelaten wordt, die accijnsen af te schaffen al dadelijk voor het bedrag, dat haar $\frac{4}{5}$ van het personeel zullen bezorgen; en is dit op zich zelf reeds niet een voorregt? Elke gemeente, geene uitgezonderd, zal dus belangrijke voordeelen uit den maatregel trekken: dit is niet te betwisten. Deze opmerking ontheft mij van de noodzakelijkheid, om terug te komen op de vergelijking, getrokken tusschen de gemeenten in betrekking tot het bedrag, dat zij aan Rijksbelastingen betalen. En hier ontmoet ik den geachten spreker uit Noordholland, den heer van Beeck Vollenhoven, toen hij ons den staat der belastingen leverde, welke de 38 door hem bedoelde gemeenten aan het Rijk betalen. Ik hecht altijd veel aan zijne oordeelkundige beschouwingen; maar ik wil toch vragen: worden die 38 gemeenten niet beduidend gebaat door den maatregel? Worden zij niet in elk geval in de gelegenheid gesteld de accijnsen tot het bedrag van $\frac{4}{5}$ van het personeel te verminderen? Is dit eene onverschillige zaak? En dat zij spoedig tot opheffing van al de accijnsen op de eene of andere wijze zullen besluiten, hiervan ben ik verzekerd, want zij zullen de gunstige werking daarvan in de overige

LIV. *Wijziging der gemeentewet voor zooveel de plaatselijke belastingen betreft.* (Beraadslaging.)

gemeenten ontwaren en dit voetspoor trachten te volgen. En dan wensch ik nog eene tweede vraag tot dien spreker te rigten: de 38 gemeenten zijn niet genoemd, maar hebben niet vele van haar, wellicht het meerendeel, op de aanneming van de wet bij de Staten-Generaal aangedrongen? Is dit zoo, dan mag ik toch wel met bescheiden vrijmoedigheid de derde vraag doen, of namelijk zijne zorg voor de belangen dier gemeenten niet eenigermate overdreven is.

Eindelijk nog mag het de aandacht niet ontgaan, dat juist voor de gemeenten, waar de rijkdom zetelt, het accijnsstelsel onmisbaar schijnt te zijn geworden. Waar is hiervan de ware oorzaak te vinden?

Een enkel woord nog over het strijdige van den maatregel met de finantien des Rijks.

Is het waar, dat het Rijk veel van de gemeenten eischt tot verligting van eigen lasten, dan ook moet het Rijk offers brengen, waar het geldt de zegeningen en de welvaart der gemeenten.

Met dezelfde gepaste vrijmoedigheid als zoo even, moet ik zeggen dat ik aan de donkere schilderijen gewoon ben, als het geldt offers van de schatkist te vergen. Ik verheug mij intusschen, dat de ongunstige voorspellingen, welke ik gedurende mijne 12jarige parlementaire loopbaan gehoord heb, zich niet hebben verwezenlijkt. Ik heb meer vertrouwen in de berekeningen, welke de Regering ons van de finantie uitkomsten van den maatregel gegeven heeft; ik reken met meer vertrouwen en moed op de toekomst; en mogten helaas soms oorlogs- of andere rampen ons dierbaar vaderland treffen, de Nederlandsche natie zal toonen, dat zij nog is, wat zij steeds was! Zij zal niet gedoogen, dat de gemeenten ter wille van de schatkist te gronde gaan; maar zij zal, even als in andere bange tijden, hare offers met bereidvaardigheid en met milde hand op het altaar des vaderlands storten tot behoud van hare gemeenten, tot handhaving van haar crediet en tot verheerlijking van haren alouden roem.

De heer **Cremers**: Ik hoop ten allen tijde te zullen begrijpen dat accijnsen den prijs van de goederen verhoogt en dus afschaffing den prijs verlaagt. Die prijs zal niet dadelijk verlaagd worden met het geheele bedrag van den accijns, maar afschaffing zal in elk geval den prijs verlagen. Ik hoop ook altijd in te zien dat gemeente-accijnsen een dubbelen last medebrengen, die niet aan Rijks-accijnsen kleefte: hogere kosten van invordering; belemmering van inwendig verkeer. Afschaffing van gemeente-accijnsen is, mijns inziens, dus wenschelijk. Ik noem die niet noodzakelijk, zoo als de Regering. Achte ik die al noodzakelijk, ik zou nog niet willen onderschrijven de uitdrukking der Regering: »acht men de afschaffing wenschelijk en noodzakelijk, dan moeten ook de middelen worden te baat genomen om dit doel te bereiken." Ik ben opgegroeid in het denkbeeld dat er geen doel ter wereld is dat alle middelen wettigt. Ik heb die elders gebezigde woorden met leedwezen ook in de gewisselde stukken gelezen, zij oefenen er eene verkeerde pressie uit. Men moet de voordeelen en de nadeelen, die aan den maatregel verbonden zijn, vergelijken en daarna tot een besluit komen, zonder vooraf een doel te stellen dat men met alle middelen bereiken wil.

Beschouw ik de voordeelen, aan dezen maatregel verbonden, dan mag ik in den stand, waarin de zaak zich bevindt, niet vergeten dat sommige gelooven — ook in de gewisselde stukken komt dergelijke voorstelling voor — als of dit wets-ontwerp strekt tot afschaffing van alle accijnsen. Men kan zich niet genoeg vasthouden aan de uitdrukkelijke verklaring van den Minister van Binnenlandsche Zaken, dat het niet geldt de afschaffing van Rijks-accijnsen; dat de accijnsen in het Rijksbelastingstelsel moeten blijven bestaan. Velen verkeerden daaromtrent evenwel in dwaling. Gaat men na de berekening der Regering, dan zal men zien dat de gemeente-accijnsen zullen worden afgeschaft ten bedrage van f 7 500 000. De Regering stelt daarentegen voor verhooging van bestaande of invoering van nieuwe accijnsen, ten bedrage van f 8 400 000, zoodat voor een bedrag van 9 ton gouds meer aan accijnsen zal worden geheven. Nu weet ik wel dat de verhooging van den accijns op het geslagt niet tot stand zal komen, dat de belasting op den wijn zal verminderen en dat het nog de vraag is, of eene belasting op de thee zal worden goedgekeurd; maar op dit oogenblik, met de berekening die ons is voorgelegd zal, naar het stelsel der Regering, in het vervolg voor een bedrag van 9 ton a.n accijnsen meer worden geheven.

In de tweede plaats is elke gulden beter in den zak van den particulieren burger dan in de schatkist, en doet daarin veel meer voordeel. Als wij door de afschaffing der accijnsen voor een miljoen de goederen goedkooper maken, dan staat daar tegenover dat wij door eene directe belasting van een miljoen in de zelfde mate den particulier beletten de beterkoopere waren te koop,

zoodat in dit opzigt het voordeel eigenlijk niet bestaat. Alleen dan zal er voordeel zijn wanneer de accijnsen op de eerste levensbehoefte worden geheven. Ik erken dat de arbeidende stand bij heffing van die accijnsen, al is het ongemerkt, in verhouding meer betaalt dan de meergeroede klasse; doch ik geloof niet dat thans daar van voor meer dan 2½ miljoen zal worden afgeschaft. Ik acht dit niet gering, maar mag er toch niet zoodanigen ophef van maken, waarmede deze wet als een pronkstuk onzer wetgeving wordt voorgesteld.

Door de afschaffing der gemeente-accijnsen erlangt men het voordeel, dat de kosten van invordering worden bespaard; doch hoe is dit door de Regering voorgesteld? Ik meen, wel met eenige overdrijving. In de Tweede Kamer is gebleken dat in de berekening ten aanzien van Amsterdam eene vergissing ligt van ongeveer f 58 000; en als de kosten van invordering voor eene andere gemeente opgegeven werden tegen 17½ per cent van de opbrengst, dan schrijf ik dit nu in geenen deele toe aan kwade trouw, doch durf in ieder geval te zeggen: het is eene verkeerde voorstelling.

De belemmeringen van het binnenlandsch verkeer zijn ontegenzeggelijk een groot nadeel, en toch, als ik hoor spreken van de afschaffing van 900 tollinien, dan kan ik bijna niet nalaten te glimlachen, want daarvan is niets waar. Juister zegt de Regering: »De groote belemmering, aan plaatselijke accijnsen verbonden, zijn het doen van aangiften bij uit- en invoer tot het bekomen van restitutie of tot het betalen der plaatselijke belasting." Maar ook dat mag niet worden overdreven. Wij doorreizen het gansche land, en komen in steden waar al dan niet accijnsen worden geheven; het eenig verschil is de gewoonlijk beleefde vraag, of men ook iets hebbe aan te geven: uitpakken van onze goederen komt nimmer voor.

En waarom nu door die voorstelling aan de zaak een verkeerden schijn geven? Bij invoer van goederen moeten soms zoowel de veraccijnsbare als de niet veraccijnsbare worden aangehouden; bij uitvoer geldt het dan toch alleen die goederen waarvoor restitutie gevraagd wordt, de overige gaan vrij uit. Waartoe bepaalt zich dan die belemmering? Het is waar, in den laatsten tijd is er te Amsterdam eene broodfabriek opgericht die expedieert? Overigens is het niet de handel in gedistilleerd, welke alleen belemmerd wordt door de gemeentelijke accijnsen? Deze belemmering is niet zoo groot, dat ik de opheffing beschouwen kan als eene nationale zaak.

De gemeente-accijnsen zijn onzedelijk, dit is straks ook nog door den heer Sassen gezegd; zij geven aanleiding tot smokkelarij, en wat is verderfelijker en onzedelijker dan smokkelen? Ik erken dit, maar ik moet daar tegen aanvoeren, dat wanneer men geene accijnsen heft, men dan directe belastingen moet heffen, en wie zal het ontkennen dat de smokkelarij in directe belastingen oneindig grooter is, en dat daarin veel meer oncerlijkheid en onzedelijkheid gepleegd wordt dan in de accijnsen. Men moet dus het eene tegenover het andere stellen, en doope het eene niet onzedelijk zonder ook op het andere te letten.

Ten slotte, ik erken dat over het algemeen moet aangenomen worden, dat in de afschaffing van de gemeente-accijnsen een voordeel gelegen is; maar de wet heeft ook eene keerzijde. De welvaart van de gemeenten bevestigt de welvaart des lands, en wij moeten niet vergeten dat vele gemeenten door dezen maatregel zeer zullen worden gedrukt.

De heer Sassen zeide zoo even, dat wij allen zullen moeten erkennen, dat er geene gemeente in het land is, die niet uit dezen maatregel voordeel zal trekken. Het is mij moeilijk een zoo stellig gezegde van dien geachten spreker tegen te spreken, maar naar mijne overtuiging, is er voor het Rijk zoowel als voor ons eene groote reden van aarzeling gelegen in het groot ongerief, waarin vele gemeenten zullen worden gedompeld. Ik zal niet treden in eene breedvoerige becijfering, door anderen genoeg geleverd; de slotsom van mijne overtuiging is geheel en al in strijd met de meening van den geachten spreker uit Noordbrabant.

De welvaart van de gemeenten, zeide ik, bevestigt de welvaart van het land. Maar wat zal die welvaart van de gemeenten beduiden wanneer die des lands geschokt is, en waar hangt de welvaart des lands meer van af, dan van een finantieel stelsel, waardoor voor de behoeften van het land zooveel verkregen wordt, als voor de uitgaven noodwendig en noodzakelijk vereischt wordt. Nu kan ik niet zeggen dat wij tegenwoordig over het algemeen te veel hebben, en ik geloof niet dat wij veel van onze middelen kunnen missen. Wat is nu het gevolg van dezen maatregel? Een verlies van f 6 708 000, dat aan de gemeenten wordt opgeofferd; dus geen direct verlies, omdat die som door de gemeenten zal genoten worden, maar in ieder geval een verlies voor 's Rijks

LIV. Wijziging der gemeentewet voor zooveel de plaatselijke belastingen betreft. (Beraadslaging.)

schatkist. Wij krijgen daarvoor in plaats 40 opcenten op het geslagt, maar hieromtrent is reeds gezegd, dat deze, en te regt, niet zullen geheven worden; belasting op de thee, eene onaangename belasting, waartoe ik hoop dat men niet zal geraken; vervolgens verhooging op den wijn, maar deze vervalt binnen kort van zelf. De eenige aequivalenten, waarvan men zeker is, zijn de suiker, 15 ton, en het gedistilleerd, 38 ton, althans wanneer er niet meer wordt gesmokkeld dan waarop door den Minister is gerekend. Ik moet hem gelooven, wanneer hij zegt er zeker van te zijn; maar ik mag niet geheel en al de vrees ter zijde stellen die door deskundigen gekoesterd wordt, namelijk, dat om verschillende redenen, die ik hier niet zal aanhalen, de smokkelarij veel erger zal worden, en dan, naar mate er wordt gesmokkeld, zal niet alleen op de f 3 800 000, maar ook op de hoofdsom die wij op het oogenblik hebben verloren worden. Het zal een driedubbel verlies zijn.

Met betrekking tot hetgeen de heer Michiels gezegd heeft omtrent het wenschelijke dat de ambtenaren der gemeenten mogten overgaan in 's Rijks dienst, wil ik doen opmerken, dat wij ons daarmee niet te veel moeten bemoeijen, want dat het toch gemeenteamttenaren zijn. Maar in allen gevalle zou ik den Minister wel willen verzoeken om die ambtenaren niet te laten blijven op de plaats waarop zij thans dienen.

De suiker zal f 1 500 000 opbrengen; art. 4 geeft daarvoor de zekerheid. Ik geloof niet dat een lid gisteren te regt heeft ondersteld dat het de bedoeling is om art. 4 in te trekken, indien de opbrengst niet zoo hoog mogt klimmen. Ik meen dat art. 4 zal worden ingetrokken wanneer mogt blijken dat er groote vermeerdering van opbrengst is en het artikel overbodig is geworden, en dat het artikel tot zoolang zal moeten worden behouden.

De Minister rekent op f 4 500 000 à 5 miljoen van de suiker. Ik wensch het met hem, maar de raffinadeurs zijn fijn, en ik wijs op het voorbeeld van Frankrijk, waar de minister van finantien zich met betrekking tot de opbrengst der suiker-belasting niet meer dan fr. 400 000 vergist heeft in het nadeel der schatkist.

De slotsom is dat het Rijk verliest 14 ton, die het zeker niet missen kan. De Minister rekent op eene hoogere opbrengst der belastingen. Ik neem dit eens aan: maar het is toch zeker waar, dat men één gulden maar één kan uitgeven. Vroeger heeft de Minister van Finantien beweerd, dat wij door eene hoogere opbrengst der belastingen ons zouden kunnen vrijmaken van de Indische baten. Is het ook mijne hoop, dan moet ik deze bate nu niet in aanmerking nemen tot vergoeding ook van het verlies door deze wet veroorzaakt. Daarenboven, de geheele redenering is deze: in de laatste jaren is de opbrengst der belastingen vermeerderd met 6 ton 's jaars, dus zal men ook in de volgende jaren vermeerdering hebben; dit is eene soort van voorzegging. Die bewering wordt ongelukkig dit jaar gelogenstraft: er is achteruitgang. Nu komt de Minister met eene nieuwe verzekering, dat die vermeerdering in opbrengst deze maand zal aanvangen. Is dit niet eene nieuwe voorzegging? Ik hoop het, maar zou er zoo vast niet op durven bouwen.

Men moet daarbij nog in aanmerking nemen, dat het personeel juist de zekerste verhooging aanbiedt, en de opbrengst van die belasting zal nu bijna geheel aan 's Rijks schatkist onthouden worden.

Men vergeet ook niet, dat bij de tegenwoordige graanprijzen geene rijzing van de waarde der landerijen te wachten is. Indien er geene verandering in die prijzen komt, dan zal de verhooging der registratie- en successieregten althans waarschijnlijk ophouden.

Wij hebben ook nog te wachten de opheffing eener belasting, het zegel der dagbladen, die door sommigen als de hatelijkste van alle wordt beschouwd en genoemd wordt »eene belasting op de uitingen der gedachten.« Ik zou zeer noode tegen de afschaffing van die belasting stemmen, die in de meeste beschaafde Rijken reeds niet meer bestaat. Maar het verlies, door de schatkist te lijden, klimt dan tot twee miljoen.

Men moet in het oog houden, dat de Minister van Kolonien wel voldoende bewijzen heeft gegeven, dat hij het belang van 's Rijks schatkist pligtmatig behartigt; maar het is toch nog altijd twijfelachtig in hoe ver hij den aandrang zal kunnen weerstaan, die zoowel uit de Oost als uit het moederland tot hem komt, om toe te geven aan het gevoel van dikwijls baatzuchtige menscheelievendheid en afstand te doen van het goud, afkomstig van het zweet en bloed der Javanen.

Gisteren, en ook heden weder door den heer Sassen, is gewezen op de verhouding tusschen directe en indirecte belasting. Tusschen die beide belastingen moet eene verhouding bestaan. Ik geloof niet dat iemand meent dat de directe belasting te veel opbragt in verhouding tot de indirecte; maar gaat er nu nog f 6 700 000 af, dan wordt de verhouding zeker verbroken.

Indien nu de opbrengst der Rijksbelastingen niet genoeg vermeerdert, indien de Oost niet veel afwerpt, indien er onrust in Europa ontstaat, waaruit zal dan hetgeen te kort komt worden gedekt? Wat zal het dan baten dat de gemeenten in zulk een goeden toestand verkeerden? Een toestand, dien ik evenwel nog niet zoo gelukkig noemen kan.

Gisteren is gesproken van eene belasting te leggen op den tabak; tabak is zeker een artikel van weelde, maar om er die belasting van te heffen, zal men genoodzaakt zijn of hier te lande, even als in Engeland, den verbouw van tabak te verbieden, of, zoo als in Frankrijk, ieder die tabak wil telen op zijn land, aan al die voorzorgen en formaliteiten onderwerpen, waaraan distilleerderijen, raffinaderijen en zoutziederijen onderworpen zijn. Cigaren zijn genoemd: zij vallen, als de *regie* wordt ingevoerd, zeker daarin, maar, als die niet wordt ingevoerd, zal de belasting kunnen geïnd worden alleen onder gelijke voorwaarde, als in een ander land bestaat, waar het verboden is handschoenen te dragen als het merk van betaalde belasting er niet op staat. Eene andere controle is niet mogelijk.

Eene inkomstenbelasting. Mijnheer de Voorzitter, ik ben niet bevreesd voor een woord, ook niet, zoo als vele andere leden, voor dit woord. Ik erken, er zijn vele kapitalen hier te lande in effecten belegd, die getroffen behoorden te worden; de rentenier in het algemeen is te vrij. Onder het vroegere bestuur van dezen Minister van Binnenlandsche Zaken is dan ook een wets-ontwerp houdende belasting op de renten ingediend; doch in weerwil dat de invloed van den Minister toen wellicht nog grooter was dan tegenwoordig, is dat ontwerp toch door de Tweede Kamer afgestemd. Wat zou er bovendien komen van eene inkomstenbelasting in een land, waar reeds grondbelasting bestaat en de industrie reeds door patentbelasting is getroffen? Van zulk eene belasting verwacht ik geene groote opbrengst.

Ik ben op grond van het Reglement van Orde tegen het uitstel geweest en heb gemeend dat dit wets-ontwerp moest worden verzonden naar de afdelingen. Indien het mogelijk ware thans de behandeling uit te stellen, of indien men het voorbeeld van Engeland kon volgen en met een ander gevolg dan daar eene nadere lezing over drie maanden kon bepalen, zou ik om deze redenen daartoe gaarne medewerken. Doch dit kan niet en ik moet tot een besluit komen, en dan ben ik om de erkende, schoon overschatte voordeelen — op grond van de openbare meening, die al is ze op deze punten niet altijd juist ingelicht, de wet wensch, maar vooral omdat mijne vrees gegrond is op eene appreciatie van omstandigheden, en ik hierin moet letten op het oordeel van de meerderheid der Tweede Kamer, ook van de Regering die de zaken beter kan overzien dan ik — bereid te gelooven dat ik te zwaartillend ben en te stemmen voor deze wet. Maar ik heb nog twee bezwaren, die in 't geheel niet zijn van denzelfden aard.

Het is algemeen erkend, dat niet al de gemeenten dadelijk onder deze wet kunnen vallen; de Regering schat dat getal op hoogstens 50. In de Tweede Kamer heeft men getracht voor die gemeenten een transitoren *regel* te stellen door middel van amendementen; doch de Regering heeft die alle bestreden, op grond hoofdzakelijk dat, wat men ook voorstelde, er altijd eene of andere gemeente zou zijn, die daaronder te zeer bevoordeeld of benadeeld zou worden. Dit weegt bij mij zeer weinig wanneer het eene wet geldt van welke de Regering zelve zegt, dat vele gemeenten er niet dadelijk door zullen worden geholpen, en dat men voor het algemeen iets moet opofferen zonder het volmaakte te zoeken. Indien de Minister van Binnenlandsche Zaken een vierde gedeelte van het talent, dat hij gebezigd heeft tot bestrijding van de amendementen, besteed had om eene aanvulling te bedenken, dan geloof ik dat een transitoire regel zeer goed tot stand zou zijn te brengen geweest. Nu moet de Regering bij elke gemeente afzonderlijk gaan onderzoeken; de resultaten daarvan zullen ons worden medegedeeld; en daarna zullen wij hebben te beslissen voor elke gemeente afzonderlijk naar aanleiding van haren bijzonderen toestand. Ik wil met een woord wijzen op de onzekerheid, waarin die gemeenten tot op dat oogenblik zullen gedompeld blijven. Ik wijs op de onmogelijkheid voor de gemeenten, ten behoeve van welke uitzonderingswetten zullen worden voorgedragen, om vóór 1 Mei 1866 nieuwe regels overeenkomstig die wetten te stellen. Ik heb nog een grooter bezwaar in het dikwijls aangehaalde art. 142 der Grondwet. Dit artikel stelt grenzen voor elk gezag. Een besluit van de gemeentebesturen moet voorafgaan; het moet worden voorgedragen aan de Staten, die verslag doen aan den Koning, en de Koning kan Zijne goedkeuring geven of weigeren.

De Grondwet laat voor de wet niets meer over dan het stellen van algemeene regelen ten aanzien van de plaatselijke belastingen. De aangekondigde voordrachten, die het gevolg zullen zijn van dit art. 10, zullen geheel en al in strijd zijn met het voorschrift van art. 142 der Grondwet. Wij mogen ons in die bijzonderheden

38STE ZITTING. — 1 JULIJ.

LIV. *Wijziging der gemeentewet voor zooveel de plaatselijke belastingen betreft.* (Beraadslaging.)

niet mengen. Het zal de vraag zijn, of zulke uitzonderende wetten den toets der grondwettigheid kunnen doorstaan. Ik zal zeer gaarne worden ingelicht en van dwaling overtuigd.

Ik zou misschien na al hetgeen door andere leden is gezegd, over een ander bezwaar kunnen zwijgen. Maar dit moet toch tot de uiterste klaarheid gebragt worden: zullen de $\frac{4}{5}$ van de personele belasting, nadat de gemeentebegroting, waarop zij gebragt zijn, door Gedeputeerde Staten is goedgekeurd, aan de gemeenten worden uitgekeerd zonder goedkeuring des Konings? De heer Heij heeft de gronden, waarom die goedkeuring niet mag gevorderd worden, voldoende en in het brede uiteengezet. Het is mij onbegrijpelijk, hoe de Minister van Binnenlandsche Zaken in de zitting der Tweede Kamer van 27 Mei jl. de toepasselijkheid van de artt. 233 en 234 der gemeentewet heeft kunnen aanraden. Voor de beschikking over die $\frac{4}{5}$ de goedkeuring des Konings te vorderen, zou leiden tot eene ongehoorde centralisatie, waardoor de Minister zou treden in de details van iedere gemeente; hij zou daardoor een allerongelukkigsten invloed krijgen, waarvan misschien niet deze Minister, maar dan toch zijne opvolgers misbruik zouden kunnen maken. Ik kan onmogelijk de wet in dezen zin goedkeuren.

De Minister heeft zich — ik verschil in dit opzicht van den geachten spreker uit Noordbrabant en ook daarom mag ik niet zwijgen — op dit punt dikwerf in tegenstrijdigen zin uitgelaten. In het verslag is daarom de vraag nog nader gesteld; ik had het liever niet gezien, maar nu de vraag gesteld is, moet de zaak tot klaarheid gebragt worden. Het antwoord der Ministers op ons verslag is, mijns inziens, niets anders dan dat er voor beiderlei zienswijzen veel kan gezegd worden. Elke zaak is voor verschillende beschouwing vatbaar, vooral bij een bekwaam Minister, maar er moet toch een eind komen aan dit onderwerp even als aan deze wet. De Minister moet het met zich zelve eens zijn en de Vertegenwoordiging heeft het regt te vragen: welke is uwe zienswijze ten aanzien van de uitvoering dezer wet? Wat zult gij den Koning aanraden te doen?

Indien een gemeenteraad eene begroting vaststelt en deze door Gedeputeerde Staten van eene provincie wordt goedgekeurd, dan wensch ik bepaald deze vraag beantwoord te zien, of dan, zoo over de vier vijfden van de personele belasting beschikt is, eenige de minste belemmering van wege den Minister van Binnenlandsche Zaken in den weg gelegd zal worden, dat die vier vijfden door den Rijksontvanger aan de gemeente worden uitbetaald? Dit is nu wel geen waarborg voor het vervolg tegen opvolgende Ministers, maar wanneer eenmaal de zaak in dien zin haren loop heeft genomen, zal die, naar ik vertrouw, wel zoo blijven voortduren. Verkrijg ik ook hieromtrent zekerheid, dan zal ik voor deze wet kunnen stemmen.

De heer **van der Lek de Clercq**: Mijnheer de Voorzitter, zelfs indien voldaan kon worden aan het verlangen van den geachten spreker uit Friesland, zou ik bezwaar maken mijne goedkeurende stem aan dit wets-ontwerp te geven. Ik geloof intuschen niet dat daaraan kan worden voldaan. Wanneer ik hem wel begrepen heb, dan zou de geachte spreker eene verklaring verlangen, als ik het zeggen mag, in strijd met de bekende verklaringen van den Minister van Binnenlandsche Zaken ten aanzien van de noodzakelijkheid om een besluit van den Koning te provoceren ten opzichte van de aan de gemeenten af te stane $\frac{1}{5}$ van het personeel. De geachte spreker heeft te dien aanzien eenigen twijfel te kennen gegeven, en de vorige spreker heeft uitvoerig betoogd, waarom hij in zienswijze van den Minister verschilt. Maar ik wil gevraagd hebben, of iemand zich in de uitlegging inzonderheid van dit wets-ontwerp, met den Minister van Binnenlandsche Zaken kan meten, al ware het alleen om deze reden, dat de Minister de maker en de voorsteller daarvan is.

Behalve dit bezwaar, hetwelk ik vernietigend voor alle autonomie van de gemeentebesturen beschouw, heb ik nog vele andere bezwaren, ook vooral in het belang van de gemeentebesturen, die, zoo als gisteren in deze Vergadering gezegd is, in een keurslijf geprangd zullen worden. Ik zal al die bezwaren niet opnoemen: slechts een enkel zal ik aanstippen: beter dan ik het zou kunnen doen, zijn ze behandeld geworden, en wijs slechts op de geldelijke aangelegenheden van de gemeenten. Wordt dit ontwerp wet, dan zullen zij geenszins goed en juist verzekerd zijn, al worden door dit wets-ontwerp vier vijfden van de personele belasting door het Rijk aan de gemeenten afgestaan. Ik erken, dat het Rijk op dit oogenblik een uitmuntend debiteur is; niemand twijfelt er aan, dat wanneer de toestand van 's Rijks schatkist blijft gelijk die nu is, die vier vijfden aan de gemeenten zullen worden gegeven. Maar gisteren reeds is er door den geachten eersten spreker op gewezen, dat in tijden van nood het zou kunnen gebeuren, dat die uitkeering

minder goed en geregeld plaats had. Daaromtrent zal ik alleen in herinnering brengen, hetgeen wij allen hebben beleefd in 1834. Toen werden voor de gemeenten opcenten van sommige belastingen geheven, maar ten gevolge van de noodlottige omstandigheden, waarin destijds het Rijk en vooral onze finantien zich bevonden, zijn die opcenten teruggehouden, en er is geen middel van contrainte geweest om het Rijk tot uitkeering te noodzaken. Nu moge men zeggen: dit zal niet meer gebeuren. Naar, mijn inzien, Mijnheer de Voorzitter, blijft het eene waarheid, dat er niets nieuws onder de zon is. Wat vroeger gebeurd is, kan ook nu nog plaats hebben. En wanneer dit geschiedt, hoe zullen dan de gemeentebesturen, bij gemis der accijnsen, in staat zijn in hunne behoeften te voorzien?

Maar daarlatende dit bezwaar, heb ik er nog een, dat voor mij onoverkomelijk is. Het bestaat hierin, dat wanneer dit wets-ontwerp wordt aangenomen, in vele gemeenten de bestaande hoofdelijke omslagen aanzienlijk zullen moeten verhoogd worden en dat in andere — zij het dan ook in weinige — waar die omslagen nog niet bestaan, die zullen worden ingevoerd. Ik verschil ten eenen male van het gevoelen van den geachten spreker uit Noordbrabant, den heer Sassen, die een voorstander is van afschaffing van accijnsen, hetgeen ik in beginsel ook ben, en in plaats van accijnsen directe belastingen, onder den naam van hoofdelijke omslagen, wil invoeren. Mijne ondervinding ten opzichte der hoofdelijke omslagen is zeer treurig. Er is geen vaste maatstaf te vinden om daarop die omslagen te baseren. Willekeur van allerlei aard, ongelijkheid in de toepassing en ontevredenheid onder de burgers worden daardoor veroorzaakt. Het eigenaardige van de hoofdelijke omslagen is dat zij ontevredenheid stichten, niet alleen over het bedrag waarvoor men zelf aangeslagen is, maar ook over dat hetgeen aan anderen wordt opgelegd, — voorzeker geene aanbeveling.

Ik had mij niet voorgesteld bij deze discussie het woord te voeren en kan mij, en doe dat gaarne, geheel refereren aan de bezwaren die op uitnemende wijze gisteren en heden zijn voorgebracht. Ik wil thans alleen nog verklaren, dat de aanbieding van dit wets-ontwerp mij genoegen heeft gedaan, niet zoo zeer wanneer ik let op het doel daarvan, maar omdat ik meen, dat door dit wets-ontwerp het ijs is gebroken om in het vervolg tot de zoo gewenschte voorziening in leemten en gebreken van bestaande organieke wetten te geraken. Dikwils zijn er in de wetgevende vergaderingen en ook in deze Kamer herhaaldelijk stemmen opgegaan om aan te dringen op eene herziening der armenwet, maar telkens is van den kant der Regering gezegd, dat daaraan om de vele werkzaamheden voor Regering en Vertegenwoordiging niet te denken was. Het verheugt mij dus in zekere mate dat, er een wets-ontwerp is aangeboden dat eene herziening van eene bestaande organieke wet beoogt. Ik vlei mij daarom dat men in het vervolg niet zal aarzelen ook in leemten ten opzichte van andere organieke wetten te voorzien. Ik geloof dat men meer sympathie zal vinden wanneer men bij voorbeeld de armenwet wil herzien, dan wanneer men accijnsen afschaft om daarvoor directe belastingen in de plaats te stellen.

De heer **de Vos van Steenwijk**: Met grooten weezin heb ik het woord gevraagd. Over dit wets-ontwerp is reeds zoo veel en zoo juist gesproken, en mijne meening is door den eersten spreker uit Noordholland zoo volkomen uitgedrukt, dat ik noode ben opgestaan om nog een enkel woord te zeggen. Er zijn echter zoo vele verschillende bedenkingen tegen deze voordragt ingebracht, waaronder meerdere in welke ik niet deel, dat ik mij verplicht acht duidelijk te doen uitkomen welke beweegredenen mij zullen weêrhouden mijne stem aan haar te schenken.

Bij mij klemt geen grondwettig bezwaar, zoodat ik in de daaromtrent medegedeelde gevoelens van vele sprekers niet deel. Mijn bezwaar ligt evenmin in het antwoord van den Minister omtrent het al dan niet noodzakelijke der Koninklijke goedkeuring betrekkelijk de beschikking der gemeenten over de $\frac{4}{5}$ der personele belasting. Al mogt de Minister van Binnenlandsche Zaken zijn antwoord in dien zin verduidelijken, dat de leden, die daartegen bezwaar opperden, geene bedenkingen meer hebben om hunne stem aan dit wets-ontwerp te geven, zoo zouden de mijne tot mijn leedwezen daardoor nog niet zijn opgeheven.

Mijne gronden van afkeuring zijn tweërlei. De eerste is gelegen in eene naar mijne waardering minder gewenschte uitvoering van de tweede zinsnede van art. 142 der Grondwet. De wetgever is voorzeker allezins bevoegd, krachtens die zinsnede beperkende bepalingen vast te stellen betrekkelijk de bevoegdheid der gemeentebesturen om hunne huishouding te regelen en te besturen; maar het komt mij voor dat bij dit wets-ontwerp van die bevoegdheid misbruik wordt gemaakt.

LIV. *Wijziging der gemeentewet voor zooveel de plaatselijke belastingen betreft.* (Beraadslaging.)

Waartoe toch die vrijheid van handelen en bewegen voor de gemeentebesturen, in zake van belastingregeling nog meer beperkt dan thans?

De geachte afgevaardigde die het eerst het woord voerde heeft mijns inziens met klem van redenen aangetoond, dat deze voordragt noodeloos en ontijdig is. Hij heeft de materiele nadeelen daaraan verbonden zoo duidelijk en breedvoerig uiteen gezet, dan dat ik mij niet weêrhouden zou gevoelen daaromtrent in herhaling te treden. Alleen veroorloof ik mij de vraag, of zich bij die materiele nadeelen ook geene zodelijke voegen? Zal dit wets-ontwerp strekken tot opwekking van het gemeenteleven, tot versterking der volkskracht, tot opleiding tot zelfbeheer? Ik betwijfel het; ik vrees dat de weinige lust, dien ik hier en daar reeds aanwezig zie, om aan het bestuur der plaatselijke aangelegenheden deel te nemen, hoe langer zoo meer zal afnemen, en dat diegenen, die uit verschillende hoofde geacht moeten worden daartoe het meest geschikt te zijn, zich nog meer dan thans ongenegen zullen betoonen om in plaatselijke besturen zitting te nemen. Deze zullen hoe langer zoo meer, en te regt, beschouwd worden als werktuigen van het centraal gezag. Ik moet daarbij opmerken, dat het eenigzins een vreemd verschijnsel is, dat die nieuwe beperking van de gemeentelijke vrijheid plaats vindt zóó kort na het viertien van feesten waarbij de volksvreugde algemeen werd aan den dag gelegd over de afschudding van een juk, bovenal ondragelijk, omdat de wil van ééne enkele voor allen en in alles wet moest zijn.

Mijn tweede bezwaar is gelegen in 's Rijks finantien. Ik wil volstrekt niet pessimistisch zijn; ik wil aannemen dat de door den Minister van Finantien voorgestelde aequivalenten of zullen worden gevonden, of niet noodig zullen zijn, zoodat in gewone omstandigheden, bij voortdurend van onzen voorspoed, er geen tekort zal zijn voor 's Rijks finantien. Maar het is hier de vraag, zal die groote voorspoed, waarover wij ons sedert jaren mogen verheugen, voortduren? Is het voorzigtig om daarop onbepaald te rekenen, en wat zal dan het geval zijn? De heer Sassen heeft wel gezegd: dan zal men een beroep doen op de vaderlandsliefde van de natie, en deze zal even als vroeger bereid zijn offers te brengen. Ik twijfel daar niet aan, maar die offers kosten moeite en inspanning, en nu vraag ik: waartoe de mogelijkheid, zoo roekeloos, als ik dit zeggen mag, geopend om de natie op die zware proef te stellen? Ik althans, Mijnheer de Voorzitter, deins terug voor de verantwoordelijkheid om eenigzins mede te werken tot het bespoedigen van die omstandigheid, die God verhoede.

Ik zou hiermede kunnen eindigen, maar ik acht mij eenigzins genoopt, door hetgeen ik van een paar leden heb vernomen, nog een enkel woord tot besluit te zeggen.

Er is geweest, ik meen door twee sprekers uit Zuidholland en Gelderland, de heeren Viruly en van Rhemen van Rhemenshuizen, op den algemeenen wensch tot afschaffing der plaatselijke verbruiksbelastingen. Ik eerbiedig de publieke opinie, en ik ken haar groote kracht toe, echter niet de kracht om mij te doen goedkeuren hetgeen ik in gemoede onaannemelijk acht; ik ken ze alleen de kracht toe om mij te waarschuwen, om toch te wikkelen en te wegen of mijn oordeel juist is, maar niet, ik herhaal het, om mij te doen aannemen wat ik verwerpelijk acht. De spreker uit Gelderland heeft daarbij een beeld aan de natuur ontleend en beweerd dat, indien wij dit wets-ontwerp niet mogten aannemen, wij hetzelfde zouden doen als een dam werpen in een rivier, die elders met groote verwoesting eenen uitweg zoude zoeken. Ik mag dat niet aannemen. Indien dit wets-ontwerp mogt worden verworpen, iets wat ik echter niet waarschijnlijk acht, dan kan de dam daardoor opgeworpen, zoo wenschelijk, tijdig worden weggeruimd. De laatstelijk in onze Grondwet gebrachte wijzigingen geven daartoe het middel: de ontbinding der Kamer.

De heer **Thorbecke**, Minister van Binnenlandsche Zaken. [*Deze rede zal nader worden medegedeeld.*] I.

De vergadering wordt voor een kwartieruurs geschorst.

Na de hervatting der zitting wordt de beraadslaging voortgezet over het wets-ontwerp tot wijziging der gemeentewet voor zooveel de plaatselijke belastingen betreft.

De heer **Betz**, Minister van Finantien: Mijnheer de Voorzitter, ik had niet gedacht, dat ook in deze Vergadering nog stemmen zouden opgaan om het beginsel van afschaffing der plaatselijke belastingen bestrijden. Wel had ik mij voorgesteld, dat tegen de uitvoering dier afschaffing bezwaren zouden oprijzen, maar ik moet eerlijk verklaren niet te hebben voorzien, dat zoo veel bezwaren zouden worden geopperd tegen het beginsel, als

in deze Kamer geschiedde. Met den heer Hein dacht ik, dat het pleit was beslist ten nadeele der plaatselijke accijnsen.

Ik zal niet onderzoeken wat de gemeentewet in 1851 mag gewild hebben; vooral zal ik dit niet doen na hetgeen daaromtrent is gezegd door den Minister van Binnenlandsche Zaken. Ook ik ben steeds geweest onder den indruk, dat de regelen, in die wet gesteld, een eerste stap waren tot eene volledige afschaffing der plaatselijke accijnsen. Die overtuiging heb ik nog na hetgeen daaromtrent gisteren en heden in deze Kamer is gezegd.

Evenmin zal ik nagaan, of de gemeentewet alleen heeft gewild matiging ook in de toekomst, dan wel volledige afschaffing, en ik geloof ook dat men dit vraagstuk veilig ter zijde kan laten. Wat toch in 1851 welligt nog niet wenschelijk zou hebben kunnen zijn, kan zeer wenschelijk en noodzakelijk wezen op dit oogenblik. Wij hebben toch, naar het mij voorkomt, het vraagstuk van de afschaffing der plaatselijke accijnsen alleen te beoordeelen naar den tijd waarin wij op dit oogenblik leven en naar de omstandigheden waarin wij ons bevinden. Ik geloof, dat dit alleen het pleit van de afschaffing der plaatselijke accijnsen moet beslissen.

Nu heeft de geachte spreker uit Noordholland, die gisteren het debat opende, gezegd: waarom zouden wij de plaatselijke accijnsen afschaffen, men klaagt immers nergens? Mijnheer de Voorzitter, klaagt men nergens? En dan die vele adressen van de kamers van koophandel, om in het algemeen belang aan te dringen op de afschaffing van de plaatselijke accijnsen; en dan dat petitionnement van gemeentebesturen, bij den anderen tak der Vertegenwoordiging; en dan al die adressen van hen, die, buiten de kamers van koophandel, belang hebben bij handel en industrie; beteekent dat alles dan niets? Beteekenen dan ook niets die stemmen, die wij van verschillende kanten hebben hooren opgaan, om het nadeel der plaatselijke accijnsen in het licht te stellen? Zijn dat geene klagen, die aangeheven zijn tegen de plaatselijke accijnsen? En waren het geene bij uitstek praktische mannen, die het nadeel van die accijnsen betoogden?

De geachte spreker heeft ook gezegd: die belastingen brengen immers veel op, waarom zouden wij ze dan veranderen?

Maar, Mijnheer de Voorzitter, kan men de beoordeeling van deze zaak afhankelijk maken, van de hooge opbrengst der belasting die men heft? De Rijksaccijns op het gemaal bracht in der tijd ook veel op; had men nu dien accijns ten eeuwigen dage moeten bestendigen? Niettegenstaande die hooge opbrengst, rezen daartegen, en te regt, groote klagen en bezwaren op, die de afschaffing ten gevolge hebben gehad. De accijns op de brandstoffen bracht ook veel op; maar was dat alleen voldoende om het behoud van dien accijns te bestendigen? Zeer zeker niet; ik heb dan ook niet gearzeld om de afschaffing van den accijns op de brandstoffen voor te stellen, en ik meen zelfs dat, toen dit voorstel in deze Kamer gekomen is, de geachte spreker daaraan ook zijne stem gegeven heeft. Ik geloof dus dat het in het algemeen niet juist is, om eene zekere soort van belastingen te willen behouden, alleen omdat die belastingen veel opbrengen.

De geachte spreker heeft nog een en ander in het midden gebracht om te betoogen, dat de afschaffing van de plaatselijke accijnsen onnoodig zou zijn. Het komt mij echter voor, Mijnheer de Voorzitter, dat die afschaffing niet alleen noodig is, maar dat zij noodzakelijk is geworden; en dat wel om twee hoofdredeën, die aan allen bekend zijn. Nu echter die redenen in de Kamer zijn besproken, en daarvan eenigermate het gewigt is ontkend, moet ik daaromtrent wel een enkel woord in het midden brengen.

De eerste hoofdgrond voor de afschaffing der plaatselijke accijnsen, is zonder twijfel gelegen in de tollinien, die belemmerend zijn voor het vrije verkeer. Vroeger waren de plaatselijke accijnsen, uit dat oogpunt, niet zoo zeer af te keuren als thans; vroeger ging de handel over het algemeen langzamer; vroeger was niet, zoo als thans, tijd, geld; alles ging met schuilen, diligences en dergelijke middelen van vervoer, en men kende niet dien spoed, die nu alle handelsbeweging kenmerkt en beheerscht. De spoorwegen hebben dat alles veranderd en aan alle handelsbeweging een spoed bijgezet, die in strijd is met het groot getal van belemmeringen, dat vroeger niet, zoo als nu, hinderlijk was. En wanneer het net van spoorwegen over het land zal gevestigd zijn, dan gaat het niet aan dat men overal stuitte tegen die logge gevaarten der plaatselijke accijnsen, die de handelsbeweging zoo ontzettend belemmeren.

De geachte spreker uit Gelderland, de heer van Rhemen, meent dat die belemmeringen overdreven waren voorgesteld. Ik geloof het niet en vind een bondgenoot in den spreker uit Noordholland, den heer van Beeck Vollenhoven, die juist heeft te kennen gegeven, dat het goede beginsel van deze voordragt was de bevordering van het vrije verkeer: het komt mij voor dat dit alleziens

LIV. *Wijziging der gemeentewet voor zovveel de plaatselijke belastingen betreft.* (Beraadslaging.)

juist is. En dat die belemmeringen niet gering zijn, kan ik met een enkel cijfer aantoonen, door u te wijzen op 59 097 aangiften die in 1864 in 's Gravenhage gedaan zijn, waarop, na visitatie of verificatie, betaling of debitering op rekening heeft plaats gehad. Die aangiften zijn uit den aard der zaak zeer belemmerend. Wanneer bij voorbeeld een schipper hier aankomt terwijl het kantoor van aangifte gesloten is, moet hij zelfs tot den volgende dag blijven liggen, opdat de vereischte formaliteiten kunnen vervuld worden. En nu is 's Gravenhage nog geene stad waar de handelsbeweging zoo bij uitstek groot is. Wanneer nu echter in 's Gravenhage 59 000 aangiften in één jaar plaats hebben en veel belemmering veroorzaken, hoe veel meer zal dit het geval zijn in de groote middelpunten onzer handelsbeweging, zoo als Amsterdam, Rotterdam, Harlingen, Dordrecht, Schiedam enz. En ik kan mij dan ook zeer goed begrijpen, dat handel en nijverheid zich in talrijke adressen tot de Tweede Kamer heeft gewend, om de afschaffing der plaatselijke accijnsen te verkrijgen.

De heer Smit, die gisteren deze zaak zoo breedvoerig, *con amore* en met overtuiging besprak, heeft gezegd, dat de tollinien toch niet zouden verdwijnen. » De tollinien zullen niet verdwijnen, want het Rijk behoudt accijnsen. » Hoe, zullen de tollinien niet verdwijnen, wanneer de plaatselijke accijnsen zullen zijn opgeheven, en wanneer dus om elke gemeente de kring, waarbinnen nu toezigt moet worden uitgeoefend, vervallen zal?

Wij hebben Rijks-accijnsen, bijv. op het gedistilleerd; alleen het toezigt, daarover uit te oefenen, betreft het vervoer. Het geslagt heeft men ook opgenoemd; maar welke belemmering als plaatselijke tollinie kan de Rijksaccijns op het geslagt nog geven? Peilrekeningen zullen niet meer gehouden worden. In groote gemeenten, waar ook vroeger peilrekeningen bestonden, zijn die afgeschaft toen de gemeentelijke accijns op het geslagt is opgeheven, zonder dat die opheffing ongelegenheid of vermindering van opbrengst heeft te weeg gebracht. De beesten zullen vrij en vrak, zonder dat de commiesen daarop toezigt uitoefenen, de gemeenten kunnen binnenkomen; de ambtenaren zullen alleen hebben toe te zien, dat binnen de gemeente niet geslagt worde, wanneer de Rijksbelasting niet is voldaan. Bij het bestaan van tollinien echter wordt bij het binnenkomen der gemeenten toezigt gehouden.

Maar ik wil wijzen op Engeland. Kan men beweren dat daar nog tollinien bestaan? En nogtans zijn ook daar Rijksaccijnsen; onder andere een Rijksaccijns op het gedistilleerd, ruim twee maal zoo hoog, of laat ik liever zeggen nagenoeg drie maal zoo hoog als wij in het vervolg hier zullen hebben, ten bedrage namelijk van f 130 per vat. En ook in België zijn de tollinien verdwenen, ofschoon ook daar nog Rijksaccijnsen worden geheven.

Eene tweede hoofdreden, waarom het wenschelijk schijnt de plaatselijke accijnsen te doen vervallen, is, dat dan ook zullen verdwijnen de plaatselijke belastingen op eerste levensbehoeften. De heer van Beeck Vollenhoven heeft, meen ik, gezegd, dat het voordeel, 't welk men van de afschaffing van accijnsen op eerste levensbehoeften heeft ondervonden, niet zoo groot is geweest als men zich wel eens heeft voorgesteld.

Is dat wel juist? Ik wijs op den onlangs afgeschaften Rijks-accijns op de brandstoffen. Zijn de prijzen der brandstoffen niet in nagenoeg de meeste plaatsen verminderd met het bedrag van dien accijns? In sommige gemeenten, waar geen plaatselijke accijns op de brandstoffen bestond, is die vermindering van prijs nog veel grooter geweest dan het bedrag van den afgeschaften accijns. Maar dit was niet het geval in die gemeenten, waar de plaatselijke accijns op de brandstoffen is blijven voortbestaan; daar heeft men de belemmering blijven ondervinden, die aan de heffing van elken accijns verbonden is, en daarom heeft de afschaffing van den Rijks-accijns op de brandstoffen daar niet die gunstige gevolgen gehad als zich elders hebben geopenbaard.

Ik wijs ook nog op den accijns op het gemaal. Is het brood, afgescheiden van den prijs der granen, over het algemeen ooit zoo goedkoop geweest als het tegenwoordig is? Ik weet wel, dit is voor een deel toe te schrijven aan de oprigting van broodfabrieken in vele gemeenten; maar is ook niet juist het ontstaan van die fabrieken het gevolg van de afschaffing van den Rijks-accijns op het gemaal? En zullen die fabrieken niet nog eene grootere vlugt nemen wanneer de accijns op het gemaal zal zijn afgeschaft in die gemeenten, waar hij thans nog bestaat? De broodfabriek in deze residentie heeft (gelijk ik reeds in de andere Kamer mededeelde) de schriftelijke verklaring gegeven, dat zij, zoodra hier de accijns op het gemaal wordt afgeschaft, den prijs van het gebuilde tarwebrood met minstens 3 cents per Nederlandsch pond zal verminderen; en dat die vermindering een weldadigen invloed moet hebben op de arbeidende klasse. Mijne Heeren, zal wel niemand uwer ontkennen.

In ieder geval (en de Minister van Binnenlandsche Zaken heeft

reeds op het gewigt daarvan gewezen) zal men minder perceptiekosten te betalen hebben, die in sommige gemeenten niet onbelangrijk zijn. Met betrekking tot die kosten hebben de heeren van Andringa de Kempnaer en Cremers aanmerking op de door de Regering overgelegde staten gemaakt: de eerste spreker noemde die staten verward en gebrekkig, en de andere heeft dit in zekeeren zin bevestigd. Het heeft mij leed gedaan dien stempel op die staten gedrukt te zien, want de Regering heeft er meer dan gewone zorg aan besteed. Zij heeft die perceptiekosten niet willekeurig ingevuld, maar ze ontleend aan de specifieke opgaven, die zij daaromtrent ontvangen had van de Gedeputeerde Staten, welke ze ongetwijfeld hebben verzameld op grond van mededeelingen van de gemeentebesturen. Ik geloof dus, dat het, minst genomen, onvoorzigtig zou wezen, zoo hard over die opgave der perceptiekosten te oordeelen.

De heer Smit heeft gezegd, dat, indien de afschaffing der plaatselijke accijnsen al noodig mogt zijn (hetgeen hij echter niet aannam), zij in ieder geval ontijdig is. Zijns inziens had men liever moeten trachten dat doel trapsgewijze te bereiken, en de heer van Rhemen sprak eenigermate in denzelfden geest; ook hij meende, dat matiging beter ware geweest dan geheele opheffing, zoodat hij liever geen zoo stout voorstel zou hebben gezien, als nu door de Regering gedaan is. Ook de heer de Kempnaer was meer gezind voor eene langzame afschaffing.

In strijd met de meening van die drie geachte leden, is het mijne overtuiging (die nog versterkt is door langdurig nadenken over deze zaak), dat het niet alleen tijd, maar meer dan tijd is, de plaatselijke accijnsen af te schaffen. Tot nu toe heeft men getracht die afschaffing langzamerhand te bewerken, maar zijn niet juist daaruit de ongelegenheden voor vele gemeenten ontstaan? Toen het Rijksgemaal werd afgeschaft, meenden vele gemeentebesturen, en mijns inziens te regt, dat zij de rigting van den algemeenen wetgever moesten volgen en ook in hunne gemeenten den accijns op het gemaal afschaffen. Maar wat heeft men daarvan gezien? Juist wat de heer Smit gisteren zeide, dat namelijk vele gemeenten reeds zijn uitgeput door de afschaffing van het gemaal. Dat is het gevolg van die langzame afschaffing der plaatselijke accijnsen. Andere gemeenten hebben den accijns op het gemaal behouden. Maar kan dit nu op den duur? Ik vraag dit o. a. aan den heer Schimmelpenninck van der Oije. Hij toch, een warm voorstander van de afschaffing van het gemaal, heeft in der tijd al de bezwaren, die in de Tweede Kamer daartegen waren aangevoerd, met klem en zegevierend wederlegd. En nu vraag ik hem: wanneer men, uit overtuiging en omdat het ook in het belang der arbeidende klasse is, de afschaffing van den Rijks-accijns op het gemaal voorstaat, kan men dien accijns dan op duur in de gemeenten laten bestaan? Ik geloof dat het antwoord op die vraag niet twijfelachtig kan zijn.

Den accijns op de brandstoffen heeft men afgeschaft. Vele gemeenten hebben dit voorbeeld gevolgd, voor andere was dit eene onmogelijkheid; zij konden niet volgen zonder dat het Rijk hulp verleende. Is dus zonder hulp die langzame afschaffing onmogelijk, is het dan niet oneindig beter door eene degelijke hulp van Rijkswege een einde te maken aan de heffing van alle plaatselijke accijnsen? Toen de Regering eene langzame afschaffing voorstelde — en dit is de beste wederlegging van de bedenkingen dier drie leden — zijn er een groot aantal adressen van gemeentebesturen ingekomen, waarin de Vertegenwoordiging verzocht werd om niet langzamerhand, maar op éénmaal de plaatselijke accijnsen op te heffen. Aan het hoofd dier gemeenten stond de hoofdstad van het Rijk, eene gemeente die vele accijnsen heft en vele behoeften heeft. Ook deze zeide: verlos ons liever op eenmaal van de plaatselijke accijnsen, dan dat gij die langzame afschaffing invoert. De Regering heeft daaraan gevolg gegeven. Mij dunkt — en dit is vooral gerigt aan den geachten spreker uit de hoofdstad, den heer van Beeck Vollenhoven, — dit is het beste bewijs, dat de Regering rekening houdt met de wenschen en behoeften ook van de groote gemeenten.

Nu is men met een ander groot argument gekomen, dat vooral aangedrongen is door de geachte sprekers uit Noordholland, de heeren Smit en van Beeck Vollenhoven. Deze zeggen: wij moeten een gemengd stelsel van belastingen hebben; gedeeltelijk directe en gedeeltelijk indirecte belastingen. Dat is noodzakelijk in een goed finantieel stelsel. Het punt is reeds eenigermate door mijn ambgenoot voor Binnenlandsche Zaken behandeld. Een zoodanig gemengd stelsel is ook in mijne rigting. En nu verklaar ik hier gaarne, op verzoek van den geachten spreker uit Gelderland, den heer van Rhemen, dat ik er niet aan denk om alle Rijks-accijnsen af te schaffen. Ik acht accijnsen niet alleen wenschelijk, maar ook noodzakelijk in ons belastingstelsel; zij moeten dus blijven bestaan. Alleen zonder ik hiervan uit accijnsen op de eerste

LIV. *Wijziging der gemeentewet voor zooveel de plaatselijke belastingen betreft.* (Beraadslaging.)

levensbehoeften. Maar met den Minister van Binnenlandsche Zaken moet ik verklaren, dat accijnsen uitsluitend moeten blijven voortbestaan in het belastingstelsel van het Rijk. Zij eigenen zich meer voor algemeene dan voor locale toestanden, en zijn dus, ook uit dat oogpunt, oneindig meer geschikt voor Rijksbelasting, dan als gemeentebelasting.

Maar nu dat gemengde stelsel. Wordt dat stelsel van directe en indirecte belastingen gevorderd in het belang van 's Rijks schatkist als zoodanig? Neen, Mijnheer de Voorzitter, het is voor de schatkist tamelijk onverschillig, op welke wijze het noodige geld haar toevloeit. Is het gemengde stelsel dan noodzakelijk voor de gemeentekas als zoodanig? Ook dat kan ik niet inzien; de gemeentekas heeft er geen belang bij, of het geld op de eene of op de andere wijze tot haar komt. Maar het gemengde stelsel is noodig in het belang van de belastingsschuldigen. De geachte spreker uit Gelderland, de heer van Rhemen, heeft te regt herinnerd, dat dezelfde belastingsschuldigen staan tegenover Rijk en gemeente. Het is voor hen in zeker opzicht onverschillig, of de opbrengst der belastingen komt in de schatkist of in de gemeentekas. Tegenover hen is het belastingstelsel van Rijk en gemeente één; één gebied in twee deelen gescheiden. Op dat groote en algemeene gebied nu, dat ik in korte trekken schetste, moeten wij een gemengd stelsel hebben. Nu vraag ik: ondergaat op dat gebied de verhouding tusschen directe belastingen en accijnsen door dit voorstel wel groote verandering? De geachte spreker uit Groningen, de heer Cremers, heeft het u reeds herinnerd. De verhouding blijft tamelijk dezelfde. Er wordt geene directe belasting afgeschaft. Het personeel blijft behouden, maar $\frac{1}{2}$ komen ter beschikking van de gemeenten; de $21\frac{1}{2}$ opcenten op de grondbelasting der gebouwde eigendommen worden eveneens behouden, maar worden in het vervolg als gemeentebelasting geheven. En nu de accijnsen. Ook dat terrein blijft nagenoeg hetzelfde. De gemeenten schaffen voor ruim 7 millioen aan accijnsen af en de verhooging der Rijksbelasting op gedistilleerd, suiker, wijn, geslagt en thee zal ook nagenoeg 7 millioen bedragen. De verhouding blijft dus nagenoeg dezelfde. Maar nu komt het mij voor, dat het niet in het belang van de belastingsschuldigen kan zijn en voor het Rijk en voor de gemeenten afzonderlijk dat gemengde stelsel te hebben, en dat het oneindig beter is dat de accijnsen in ééne hand, in die van het Rijk, zijn, terwijl de directe belastingen tusschen het Rijk en de gemeenten zijn verdeeld. Mij dunkt dit is het meest in het belang van de belastingsschuldigen, want het gemengde stelsel — de Minister van Binnenlandsche Zaken heeft er op gewezen — is voor de belastingsschuldigen lastig, belemmerend en kostbaar. Wanneer men nu dat lastige, belemmerende en kostbare kan wegnemen, handelt men, dunkt mij, het meest in het belang van de belastingsschuldigen. En dit geschiedt door de plaatselijke accijnsen af te schaffen en gedeeltelijk over te brengen bij het Rijk en aan de gemeenten daarvoor te geven eene compensatie.

Maar nu die compensatie van vier vijfden van het personeel, en de $21\frac{1}{2}$ opcenten op de grondbelasting van de gebouwde eigendommen. De vraag, die gisteren omtrent die vier vijfden van het personeel door den heer Schimmelpenninck van der Oije is gedaan, namelijk waarom die vier vijfden in hun geheel zullen geheven worden, niettegenstaande sommige gemeenten ze niet noodig zullen hebben, is door den Minister van Binnenlandsche Zaken reeds beantwoord met de opmerking, dat, om groote moeilijkheden te ontwijken, dit punt in de andere Kamer bij amendement is beslist. Ik heb dan ook mijn hart van die vier vijfden afgetrokken. Ik zal het op de Staatsbegroting in zijn geheel in uitgaaf brengen en zal het zeer wenschelijk achten wanneer alle gemeenten daarover beschikken. Ik geloof toch dat de bloei en de welvaart van vele gemeenten, al mochten zij haar aandeel op dit oogenblik niet noodig hebben, daardoor zeer bevorderd zullen worden. En hieraan geef ik verre de voorkeur boven het klein bedrag dat ten bate van de schatkist zou overblijven.

Maar nu heeft men gezegd: voor sommige is het te veel, voor andere te weinig. De geachte spreker uit Noordholland, de heer Smit, heeft te kennen gegeven, dat door dit stelsel de een meer wordt belast dan de ander, dat het platteland wordt geëbaat en de steden gedrukt. Hij zag daarin strijd met art. 172 van de Grondwet, namelijk een privilege in het stuk van belasting. De Minister van Binnenlandsche Zaken heeft daarop, naar het mij voorkomt, reeds met volledigheid geantwoord. Ik meen echter nog door een voorbeeld de onjuistheid te moeten doen zien van dit beweren van den anders zoo scherpzinnigen spreker.

Te Zaandam wordt bijv. in de vier vijfden van het personeel per ziel f 1,50 bijgedragen. Maar te Urk is die bijdrage per ziel slechts f 0,30. Zou nu de geachte spreker uit Noordholland het billijk vinden dat van de opbrengst te Zaandam een deel werd overgebracht naar Urk, waar zooveel niet geheven wordt? Ik geloof dat het volkomen rationeel en billijk is dat aan elke ge-

meente gelaten worde wat door de belastingsschuldigen, die daar verblijven, wordt opgebracht. Mij dunkt, het zou in strijd zijn met art. 172 der Grondwet, wanneer men eene andere verdeeling aannam.

Te regt heeft de Minister van Binnenlandsche Zaken gezegd, dat bij geheele afschaffing van het personeel, feitelijk hetzelfde zou gebeuren wat nu op de hier voorgestelde wijze geschiedt; en zou men dan zeggen, dat dit is een privilege op het stuk van belastingen? In de residentie bijv. worden vele accijnsen geheven en geene eigen directe belastingen; en daardoor alleen zal daar zijn wat men heeft genoemd een tekort. Maar te Enkhuizen wordt eene hooge directe belasting geheven en geen enkele accijns, zelfs niet op het gedistilleerd. Zou het nu aangaan om een deel van hetgeen thans te Enkhuizen zoogenaamd te veel ontvangen wordt, over te brengen op de residentie? Mij dunkt, dit zou wel het grootste privilege op het stuk van belastingen zijn, dat met mogelijkheid uit te denken is.

Ik noemde zoo even het woord *tekort*, dat ook in deze Kamer herhaaldelijk werd gebezigd. Maar komt er strikt genomen in eenige gemeente te kort? Zal in eenige gemeente in het vervolg meer moeten worden opgebracht, dan tot nu toe het geval was? Neen, eer zal men minder opbrengen dan tot dusver geschiedde, daar men de perceptiekosten niet meer zal hebben te betalen. De zaak is alleen, dat men zal moeten opbrengen in een anderen vorm: wat men vroeger betaalde aan accijnsen, zal voortaan moeten worden opgebracht in directe belastingen. Daardoor echter zal eene betere verdeeling van lasten mogelijk zijn. En nu wil ik van het betalen der belastingen de zoogenaamde mindere klasse niet volstrekt uitsluiten; ik geloof dat zij, gedeeltelijk althans, in die belastingen zal moeten bijdragen, maar, en daarop komt het aan, in evenredigheid tot anderen. Dat dit werkelijk mogelijk is, bewijst zoo menige gemeente, waar dat stelsel met de meeste vrucht in praktijk wordt gebracht en geene moeilijkheden schijnt op te leveren. In de andere Kamer heeft men cijfers genoemd, en de hoofden der gemeenten hebben te kennen gegeven, dat zij van dat stelsel geen last ondervinden. Men kan ook de mindere klasse billijker belasten door de directe belastingen dan door de accijnsen. Vooral de accijnsen op eerste levensbehoeften drukken onevenredig zwaar op die klasse. Daarbij vergete men niet, dat zelfs bij die wijziging in den vorm, de gemeentebesturen eene niet onbeduidende compensatie erlangen voor hetgeen zij aan accijnsen afschaffen. In 985 gemeenten zal die compensatie volledig zijn, terwijl 152 gemeenten of nagenoeg geheel, of voor een groot deel zullen worden gecompenseerd. En onder deze zijn er zeer vele, voor welke het volstrekt niet moeilijk zal zijn van stelsel te veranderen.

De Minister van Binnenlandsche Zaken heeft onder andere gewezen op Arnhem en Nijmegen; ik voeg daarbij Utrecht en Haarlem, welke gemeenten dan ook geen enkel bezwaar hebben gemaakt. Hetzelfde geldt ten aanzien van onze beide grootste koopsteden, Amsterdam en Rotterdam. De besturen van die gemeenten hebben te kennen gegeven, dat zij daar niet tegen verandering opzagen; en dat zij, hoewel de plaatselijke directe belastingen zullen moeten vermeerderd worden, toch de afschaffing van de plaatselijke accijnsen in het belang van hunne gemeenten wenschelijk achten. De spreker uit Noordholland, de heer Smit, heeft dus wel wat sterk gekleurd te kennen gegeven, dat in die 152 gemeenten de bloei en de welvaart vernietigd zullen zijn en dat daar een term gesteld zal worden aan de ontwikkeling. Is deze pertinente bewering ten opzichte van die 152 gemeenten ook niet in strijd met de petitien of adressen die van velen der gemeenten, ter bevordering van dezen maatregel, zijn uitgegaan? Te regt heeft de geachte spreker uit Gelderland, de heer van Rhemen, gezegd, dat er, naar zijne meening, slechts 40 gemeenten zijn, die in eenige moeilijkheid zullen geraken; en de Minister van Binnenlandsche Zaken, die reeds voorloopig de zaak heeft nagegaan, heeft dan ook die opvatting bevestigd. Mijnheer de Voorzitter, voor die 40 of 50 gemeenten, welke aanvankelijk in moeilijkheid komen, dient juist dat art. 10, en de Regering wenscht dat artikel met vrijgevigheid toe te passen. Het is de Regering te doen om de vestiging van een juist, van een goed beginsel, al zij het dan ook, dat in enkele gemeenten de volledige toepassing van dat beginsel eerst na eenige jaren mogelijk is. Indien men maar de zekerheid heeft, dat het beginsel eenmaal algemeen in toepassing zal worden gebracht, dan doet het er niet toe, of aan sommige gemeenten, die werkelijk uit hoofde van bijzondere omstandigheden in moeilijkheid geraken, eenige tijd gelaten wordt om te komen tot den gewenschten toestand dien dit ontwerp wil. Hoorn heeft reeds een moedig voorbeeld gegeven, en die gemeente behoort zeker tot de gemeenten in Noordholland welke het meest door den maatregel zouden worden gedrukt. Het

LIV *Wijziging der gemeentewet voor zooveel de plaatselijke belastingen betreft.* (Beraadslaging.)

gemeentebestuur van Hoorn heeft in een adres aan de andere Kamer op al die moeilijkheden en bezwaren gewezen, maar ten slotte gezegd: geloof daarom niet, dat wij zijn tegen de afschaffing der plaatselijke accijnsen; wij achten dien maatregel, in het algemeen belang, veel te nuttig en te wenschelijk. En wanneer het mogelijk is, ons vijf jaren tijds te geven, dan zullen wij ons belastingstelsel in harmonie brengen met de eischen der wet. Dit is nu geschied door het gemeentebestuur van Hoorn, dat meer dan eenige andere gemeente door den maatregel zal worden gedrukt, als men namelijk van druk spreken kan. En wil men nu een voorbeeld van wat in eene gemeente mogelijk is, dan wijs ik op Enkhuizen; daar wordt op dit oogenblik eene eigene directe belasting geheven gelijkstaande met drie en een halven gulden per ziel, zonder een enkelen accijns. Behalve Enkhuizen zijn in Noordholland nog ruim 70 gemeenten waar ook geen enkele accijns geheven wordt, zelfs niet op het gedistilleerd, en waar directe belastingen geheven worden als eenig middel van plaatselijke belasting.

De spreker uit Zuidholland, de heer Hein, heeft naar aanleiding van het Eindverslag van de andere Kamer gezegd, dat f 2 per ziel kon aangemerkt worden als de uiterste grens voor het heffen eener eigen directe belasting. Mij dunkt echter dat men moeilijk eene grens stellen kan. In de eene gemeente zal f 2 te veel, in eene andere f 4 à 5 niet te veel zijn. De Minister van Binnenlandsche Zaken heeft herinnerd, dat in gemeenten in Friesland $4\frac{1}{2}$ à 5 gulden per ziel wordt geheven aan eigen directe belasting, waarnevens men dan tegelijkertijd ook nog enkele accijnsen heft. Alles hangt hier af van plaatselijke omstandigheden. En hier nu wijs ik al wederom op Engeland. In Engeland zullen ook wel minder welvarende gemeenten zijn; ook daar verkeeren niet alle onder dezelfde omstandigheden en daar heffen toch nog maar slechts vier der welvarendste gemeenten enkele accijnsen: de city van Londen, uit kracht van een oud privilege, Manchester, Liverpool en nog eene andere; overal elders zijn de accijnsen afgeschaft. En wat nu in Engeland mogelijk is, zou dat hier op den duur eene onmogelijkheid zijn? Ik zeg niet, dat men nu plotseling alle gemeenten in dien toestand moet brengen; dat men dat niet verlangt, bewijst art. 10, en de Regering zal dat artikel toepassen, wanneer blijkt dat in eene gemeente die plotselinge afschaffing overwegende bezwaren zou opleveren. Een termijn van overgang voor sommige gemeenten deert het beginsel van afschaffing niet.

Een ander bezwaar van den spreker uit Noordholland, den heer Smit, heb ik met eenige verbazing vernomen. Ik zou bijna denken, dat het niet ernstig gemeend was, indien het niet door een zoo ernstig man ware geopperd. Daarenboven wordt dit bezwaar ondersteund door den geachten spreker uit Zeeland, den heer van der Lek de Clercq. De beide sprekers vreesden dat de vier vijfden van het personeel en de $21\frac{1}{2}$ procenten van de grondbelasting der gebouwde eigendommen niet zouden worden uitgekeerd, wanneer 's Rijks finantien welligt in ongunstigen toestand geraakten, en de heer Smit voegde er de vraag bij, of dan de gemeenten die uitkeering wel zouden kunnen aannemen. Is daarin geen overdrijving? Zou eene Regering immer kunnen weigeren uit te keeren wat bij de wet is vastgesteld? De Regering zou een voorstel kunnen doen om de wet te veranderen, maar ik betwijfel, of dat wel veel kans zou hebben om te worden aangenomen, en in ieder geval heeft men dan den waarborg van de wet. Maar geene Regering zal zich aan de uitkeering die de wet voorschrijft kunnen onttrekken. Is het echter bij de beoordeeling van een dergelijken grooten en weldadigen maatregel wel juist, het oog te vestigen op zoodanige, die zou haast zeggen onmogelijke eventualiteiten?

En nu, Mijnheer de Voorzitter, *het Rijksbelastingstelsel.*

Men heeft het personeel, dat dan nu voor vier vijfden ter beschikking zal worden gesteld van de gemeenten, den hoeksteen van het Rijksbelastingstelsel genoemd en het betreurd dat die hoeksteen zou worden weggenomen. Een ander spreker heeft gezegd: "neen, het personeel is niet de hoeksteen van ons belastingstelsel, maar wel de grondbelasting." Mij komt het voor, dat de hoeksteen van ons belastingstelsel is eene goede verdeling van belastingen tusschen het Rijk en de gemeenten. Het zijn toch altijd dezelfde belasting-schuldigen, die aan het Rijk en aan de gemeente belasting moeten opbrengen. En wanneer nu aan Rijk en aan gemeenten wordt gegeven, wat voor ieder als belasting het best geëigend is, dan handelt men het meest in het belang der belastingsschuldigen, dan zullen zij het minst en het gemakkelijkst betalen en het minst worden belemmerd in hun bedrijf. Dat is, geloof ik, de hoeksteen van ons belastingstelsel; en nu meent de Regering, dat het Rijk moet heffen directe belastingen en accijnsen, terwijl aan de gemeenten enkel directe belastingen moeten worden opgebracht. Meent men nu, dat werkelijk afschaffing van plaatselijke accijnsen in het algemeen

belang wenschelijk of noodzakelijk is, dan zal men er toe moeten komen om aan de gemeenten iets te geven in compensatie van de accijnsen, die zij afschaffen of aan het Rijk overdragen, of het verwezenlijken van dat denkbeeld is eene onmogelijkheid.

Nu heeft de heer van Beeck Vollenhoven gezegd: "Als de Staat door politieke omstandigheden eens in moeilijkheden geraakte, dan zouden de accijnsen minder opbrengen, en wat dan? Dan zou men tot buitengewone maatregelen de toevlugt moeten nemen."

Maar zou dat ook nu niet eveneens het geval zijn? Zou niet alleen dit onderscheid bestaan, dat nu die moeilijkheden zouden terugwerken en op het Rijk, en op de gemeenten, terwijl zij, bij de aanneming van dit ontwerp, alleen zullen komen voor rekening van den Staat? Men bedenke toch, dat het altijd dezelfde belastingsschuldigen zijn, en dat dus, als men nu buitengewone maatregelen moest nemen om meer geld te erlangen, het Rijk en de gemeente beiden die belastingsschuldigen meer geld zouden moeten laten opbrengen.

Nemen wij bijv. het gedistilleerd. Op dit oogenblik heft het Rijk, om ronde sommen te noemen, 8 miljoen door dat middel, terwijl de gemeenten er 4 miljoen door trekken. Wanneer nu dat middel eens 3 miljoen minder opbragt, dan zou het Rijk twee miljoen en dan zouden de gemeenten één miljoen minder erlangen; en als nu de heffing van die 3 miljoen op andere wijze noodig was, zouden Rijk en gemeenten beiden aan diezelfde belastingsschuldigen die 3 miljoen moeten vragen. Is het nu niet volmaakt hetzelfde, vooral ook voor de belastingsschuldigen, en daarop komt het aan, of in een dergelijk geval de gansche som door het Rijk geheven worde, dan wel door het Rijk en de gemeenten gezamenlijk? Mij dunkt het gevaar is overdreven en men verliest te veel uit het oog, dat het altijd dezelfde belastingsschuldigen zijn, die, indien de mindere opbrengst vergoed moet worden, dat mindere zullen moeten betalen.

Nu nog een woord over de equivalenten. Ik stel daarbij op den voorgrond, dat het streven der Regering is, geene mindere inkomsten dan tot nu toe voor de schatkist te erlangen. De heer Cremers heeft het verlies berekend op f 1 400 000. Wanneer men eenige onderwerpen van de lijst weglaat, kan men gemakkelijk tot zulk een verlies komen en het zelfs nog hooger stellen. Maar ik ga van de stelling uit, dat men het wenschelijk acht het verlies geheel gecompenseerd te zien, ofschoon men voor eene kleine vermindering, wanneer het zulk een grooten maatregel geldt, niet zou moeten terugdeinzen.

Met betrekking tot de equivalenten heeft het mijne aandacht getrokken, dat men denzelfden accijns uitstekend vindt voor de gemeenten, maar voor het Rijk allergevaarlijkst. De heer Smit verlangt wel accijnsen voor de gemeenten, maar niet op eerste levensbehoeften; hij bedoelt dus hoofdzakelijk gedistilleerd en wijn, en acht die accijnsen voor den bloei en de welvaart der gemeenten onmisbaar. Maar wanneer nu het gedistilleerd voor het Rijk wordt genomen? Dan is plotseling die weldadige strekking van het gedistilleerd verdwenen, en is die accijns voor het Rijk gevaarlijk geworden. De geachte spreker vraagt, welke zekerheid men heeft, dat die bron van inkomst uit het gedistilleerd zoo mild zal blijven vloeijen? Kan het gebruik niet verminderen? Kunnen de pogingen tot afschaffing van het gebruik van sterken drank niet gelukken? Ik mag vragen, of die bezwaren niet evenzeer voor de gemeenten als voor het Rijk bestaan? Wanneer men dus den bloei en de welvaart van de gemeenten aan dien accijns verbindt, zouden die bloei en die welvaart zeer goed kunnen achteruitgaan.

De smokkelarij is door onderscheidene sprekers een bezwaar genoemd, dat moeilijk kan worden uit den weg geruimd; men meende dat de sluikerij aan de grenzen niet te weren zal zijn. Doch waarop rust die onderstelling? Men houde toch in het oog dat door dezen maatregel het bedrag van den accijns over het algemeen niet hooger wordt dan hij thans is. Uitgenomen in Limburg, zal dat bedrag overal volmaakt hetzelfde blijven. Het Rijk heft op het oogenblik f 35; de meeste gemeenten heffen f 14, zoodat thans f 49 geheven wordt, terwijl de Regering voorstelt dit te brengen op f 50. De accijns wordt dus niet verhoogd en als de sluikerij niet kan worden geweerd, dan zal dit nu evenzeer het geval zijn als wanneer deze maatregel wet wordt. Maar ik vrees volstrekt niet, dat die sluikerij niet zal zijn te weren. Die sluikerij — wat men ook moge beweren — neemt niet zoo sterk toe. De opbrengst van den accijns op het gedistilleerd — ik heb het in de andere Kamer herhaaldelijk verklaard — beantwoordt geheel en al aan de verwachtingen die ik daarvan koesterde, en zelfs meer dan dit. Ik heb opgegeven dat over de vier eerste maanden van dit jaar, vergeleken met het gemiddeld bedrag over de vier eerste maanden der jaren 1860 tot 1864, slechts 332 vaten gedistilleerd minder zijn veraccijnsd dan vroeger, hetgeen veel gunstiger is dan

LIV. *Wijziging der gemeentewet voor zooveel de plaatselijke belastingen betreft.* (Beraadslaging.)

ik mij bij de verhooging van dien accijns had voorgesteld. Maar over de vijf eerste maanden van dit jaar is de verhouding nog gunstiger geworden, want vergeleken met het gemiddeld bedrag der vijf eerste maanden van de jaren 1860 tot 1864, is dat verschil gereduceerd tot 31 vaten. Voor mij is dit een bewijs dat die fraude zoo groot niet is als men wel veronderstelt. En die fraude zal nog meer beteugeld kunnen worden als de nieuwe bepalingen op het gedistilleerd in werking treden, die in het thans aanhangig ontwerp zijn voorgesteld. Onder andere mag nu nog op het terrein van toezigt vervoerd worden een kan gedistilleerd, maar de sterkte is daarbij niet bepaald, zoodat in den regel spiritus wordt vervoerd. Volgens de nieuwe voordragt zal dat gedistilleerd slechts mogen hebben eene sterkte van 50%, zijnde de gewone sterkte van jenever, terwijl de spiritus veelal 90 pct. en hooger is. Reeds daardoor en zonder nog de andere maatregelen in aanmerking te nemen, zal men de sluikerij aan de grenzen krachtig kunnen beteugelen.

De heer van Nispen heeft het eenigzins als eene grief aangeduid, dat nu in enkele gemeenten de accijns op het gedistilleerd zal verminderen. Dit is volkomen waar, doch juist in het belang van een goed toezigt en om te kunnen waken tegen fraude, is het noodig overal hetzelfde bedrag te heffen. Dat verschil van bedrag dat nu geheven wordt geeft juist de grootste aanleiding tot sluikerij.

De suiker. Ook in dit opzigt vreezen onderscheidene leden voor misrekening. Zij hebben getracht dat op allerlei wijze te betoogen. Nu moet ik verklaren dat die sprekers tegenover den Minister van Financien eene ontzettend gunstige positie hebben. Het is mij onmogelijk het geld op tafel te leggen. Ik kan alleen berekeningen geven, die echter op onomstootelijke feiten gegrond zijn, en die door geen enkel spreker, noch in deze, noch in de andere Kamer, op goede gronden zijn betwist; berekeningen overigens, waaraan veel kracht wordt bijgezet, omdat zij door kundige raffinadeurs, namelijk door de heeren Beucker en Hulshof, in een adres aan deze Kamer, volkomen zijn bevestigd. Die heeren hebben verklaard, dat de berekeningen van den Minister van Financien volkomen juist waren. Ik kan daarbij de verklaringen voegen, die mij mondeling zijn gedaan, waarbij te kennen gegeven werd — en ik heb dit reeds bij de behandeling van de accijnswet gezegd — dat men bij de provisioneel vastgestelde rendementen op eene meerdere opbrengst van $1\frac{1}{2}$ miljoen kan rekenen, en dat, als de definitieve rendementen worden vastgesteld, gelijk dat te verwachten is, men nog minstens op een miljoen meer kan staat maken. Die cijfers zijn dus niet uit de lucht gegrepen; zij rusten op feiten. Ik herhaal, dat zij door raffinadeurs worden bevestigd, en die zullen toch wel met de zaak bekend zijn en weten welke rendementen de suiker geven kan.

Nu heeft de geachte spreker uit Groningen, de heer Cremers, gezegd, dat art. 4 van de accijnswet zal blijven bestaan, zoolang tot dat de opbrengst hooger is. Dat is niet volkomen juist. Ik heb daaromtrent de verklaring in deze Kamer gedaan en ik herhaal die, voor zooveel noodig, dat, als de definitieve rendementen zijn vastgesteld, na het nemen van de proeven, waartoe dezer dagen de voorbereidende maatregelen zijn genomen, ik een voorstel zal doen om art. 4 uit die wet te ligten. Maar als die definitieve rendementen zijn vastgesteld, dan ook zal de suiker-de hoogere opbrengst geven, waarop de spreker uit Groningen doelde.

De heer Schimmelpenninck van der Oije heeft een ander bezwaar geopperd, namelijk dat de wetenschap tot nog hoogere rendementen zou kunnen komen, dan op dit oogenblik bekend zijn, waardoor de berekening van den Minister van Financien zou falen. Wanneer werkelijk de werktuigkunde het zoo ver mogt brengen, dat de rendementen, zoo als die nu zijn geregeld, nog belangrijk wierden opgevoerd, dan zouden de vier Regeringen, die het tractaat gesloten hebben, niet nalaten ook de vastgestelde rendementen te verhoogen, want het beginsel daartoe ligt in het tractaat. Maar is het wel te verwachten, dat de werktuigkunde daartoe veel zal kunnen bijdragen? Wanneer waar ware, ik geloof echter dat het overdreven is, hetgeen de heer van Bosse in de andere Kamer zeide, dat de nu provisioneel op 87 per cent vastgestelde rendementen tot 97 per cent zullen klimmen, dan meen ik te mogen betwijfelen, of het verschil tusschen 97 en 100 per cent zoo groot is, dat de werktuigkunde daaraan nog veel zou kunnen doen. Maar mogten de rendementen, door welke oorzaak dan ook, verhoogd kunnen worden, de vier Gouvernemen ten zullen daarop leiten. Voor 's hands geloof ik, dat men het met het stellen van de rendementen, zoo als die thans kunnen verwacht worden, al zeer ver gebracht heeft en dat, zoo wij den suiker-accijns heffen naar die later vast te stellen rendementen, wij in de eerste jaren volkomen bevredigd kunnen zijn.

Een ander bezwaar was het wegvallen van de verhooging van den accijns op den wijn binnen vier jaren. De heer Hein betwijfelt, of de consumtie wel zoo veel zal toenemen als de vermindering zal bedragen. Onmogelijk is het niet. Ook nu, niettegenstaande den zooveel hooger accijns, neemt de accijns op den wijn jaarlijks met f 30 à f 40 000 toe. Wanneer nu de accijns vermindert, dan meen ik dat wij op meerder verbruik en daardoor op nog veel meerdere opbrengst zullen kunnen rekenen. Maar zeker is het niet. Ik erken dit. Mogt echter al het geheele bedrag door meerdere consumtie van wijn niet worden gecompenseerd, dan zal dit verlies zeker wel gevonden worden in de graduele vermeerdering der belastingen in het algemeen.

De heer Cremers heeft die vermeerdering betwist op grond van de gewone overzichten, die door het Ministerie van Financien gegeven worden. Wanneer de geachte spreker de staten van onderscheidene jaren vergelijkt, dan zal hij zien dat de opbrengst in de eerste maanden van het jaar altijd ongunstig is in vergelijking tot de geheele opbrengst. Wat nu de opbrengst gedurende de eerste maanden van dit jaar betreft, zoo zijn daarop twee omstandigheden van invloed geweest. Vooreerst is in het vorige jaar met het oog op de verhooging van den accijns op het gedistilleerd een zeer groot bedrag aan gedistilleerd veraccijnsd, veel meer dan eenig jaar te voren. Dit maakt uit den aard der zaak de vergelijking met het vorig jaar ongunstig. Eene tweede omstandigheid is dat dit jaar het water geruimen tijd bevrozen is geweest, zoodat gedurende de eerste maanden de verzending van accijnspligtige goederen zeer is belemmerd. Ik geloof, dat men bij eene vergelijking dergelijke omstandigheden, die onder verschillende vormen telken jare voorkomen, niet uit het oog mag verliezen. Daarbij moet men ook niet vergeten, dat voortaan de suiker ook in de voortgaande beweging van alle belastingen zal deelen. Tot nu toe was de belasting op de suiker een fixum. Maar door de nu aangenomen regeling zal, bij vermeerdering van consumtie, verhooging van opbrengst van den accijns plaats hebben.

Tegen eene verhooging van den accijns op het geslagt en eene verhoogde belasting op de thee heeft men bezwaar. Nu zegt men, de Regering zal de verhooging van den accijns op het geslagt niet voordragen. De Regering zal dit niet doen wanneer, zoo als zij meent dat het geval zal zijn, vóór 1 Mei 1866 de zekerheid bestaat dat de proef omtrent de suiker aan de verwachting beantwoordt. Dan heeft men de verhooging van den accijns op het geslagt niet noodig.

Dit evenwel daarlatende, zoo is die voorgespiegelde verhooging onbarmhartig aangevallen, hoewel ze, naar het mij voorkomt, zeer goed te verdedigen is. Thans heffen de gemeenten een bedrag aan accijns op het geslagt van f 900 000. Dit bedrag wordt afgeschafte en daarvoor treedt in de plaats eene verhooging van den accijns voor het Rijk met f 500 000 à f 600 000, zoodat altijd nog eene *vermindering* in opbrengst aan accijns op het geslagt zal plaats hebben van 3 à 4 ton. De geachte sprekers, die nu zoo warm hebben uitgevaren tegen de verhooging van den Rijks-accijns op het geslagt, zullen dan ook krachtig medewerken om die zoo vele hoogere belasting bij de gemeente te doen vervallen. Is toch die accijns nadeelig als Rijksbelasting, dan is hij, tot nog grooter bedrag geheven, zoo veel te nadeeliger voor de gemeenten.

Om te gemoet te komen aan bezwaren in de andere Kamer gemaakt, heb ik getracht zooveel mogelijk eene volledige compensatie te vinden voor hetgeen het Rijk afstaat. Daardoor meen ik tevens het bewijs te hebben geleverd tegenover de leden dezer Kamer, die vrees hebben voor eene income-tax en daaromtrent eene geruststellende verklaring verlangen, dat de Regering door dezen maatregel niet wil komen tot eene income-tax. Ware het mijne bedoeling geweest daartoe langs dezen weg te geraken, dan zou het van het standpunt der Regering staatkundiger geweest zijn eene groote gaping te laten bestaan en geene pogingen aan te wenden die zooveel mogelijk aan te vullen.

Ik heb steeds met de meeste openhartigheid tegenover de Kamer gesproken en te werk gegaan; men heeft mij wel eens verweten dat ik eer te openhartig dan te achterhoudend ben. Ik zou het inderdaad beneden mij achten, de Kamer langs omwegen te brengen tot een zeker doel dat ik wenschen zou te bereiken. Acht ik eene income-tax in het algemeen belang wenschelijk, dan zal ik het der Vergadering ruitelijk zeggen. Met dit plan — en in deze verklaring hoop ik zal de Kamer vertrouwen stellen — heb ik niet in de eerste verte het denkbeeld gehad om tot eene income-tax te komen. En nu heeft het mij eenigzins verwonderd dat het geachte lid uit Utrecht, de heer Taets van Amerongen, hoofdzakelijk daarom tegen deze voordragt gestemd is, omdat men daardoor zou *kunnen* komen tot eene income-tax; doch nu moet ik toch vragen of dit niet wat al te ver gaat?

Nog enkele punten ten slotte. Men heeft gesproken van eene

LIV. *Wijziging der gemeentewet voor zooveel de plaatselijke belastingen betreft.* (Beraadslaging.)

belasting op den tabak en op de honden. De eerste is voorzeker veel aantrekkelijker dan de laatste; doch men verlieze bij eene belasting op den tabak niet uit het oog, dat daaraan uit een handels-, industrieel en landbouwkundig oogpunt vele bezwaren verbonden zijn. Een der geachte sprekers van dezen morgen heeft reeds herinnerd, dat men in Engeland, ten einde die belasting behoorlijk te kunnen heffen, de cultuur van tabak heeft moeten verbieden. Hier te lande, waar die cultuur eene betrekkelijk groote uitbreiding heeft erlangd, zou dat gewis uitermate moeilijk zijn en het zou ook niet vallen in den geest van het Gouvernement. Ik wil nu niet zeggen, dat die belasting onmogelijk is, zelfs niet dat men er wellicht te eeniger tijd niet toe zal moeten komen bij de afschaffing van andere accijnsen die nog minder wenschelijk zijn, bijv. die op het geslagt.

Maar de Kamer houde mij ten goede, dat ik, bij de veelomvattende en afmattende werkzaamheden, die de Regering en ook de Minister van Finantien in den laatsten tijd heeft te vervullen gehad, eene belasting op den tabak nog niet tot een onderwerp van geregeld onderzoek heb kunnen maken. Ik kan evenwel de verzekering geven dat ik reeds inlichtingen en opgaven, zoowel hier te lande als van elders, omtrent dat onderwerp heb gevraagd; maar ik durf van het indienen eener voordragt volstrekt nog geene toezegging te doen, omdat bij de groote belangen welke er bij betrokken zijn, ik dat onderwerp eerst grondig moet onderzoeken.

Eene belasting op de honden is, dunkt mij, beter voor plaatselijke belasting geschikt dan voor Rijksbelasting. Ik geloof daarenboven, dat die belasting, als men ze tot een zoo hoog bedrag invoerde als waarvan de geachte spreker uit Gelderland sprak, toch gaandeweg zou verminderen.

Ten andere heb ik nog een antwoord te geven aan den geachten spreker uit Limburg, den heer Michiels van Kessenich. Deze heeft mij gevraagd, of ik ook de toezegging kon doen, dat die ambtenaren, die tegenwoordig het toezigt uitoefenen bij de plaatselijke accijnsen, voor zoover zij geschikt zijn, bij voorkeur zullen aangesteld worden bij het Rijk, ook al mogten zij gehuwd zijn.

Ik kan in het algemeen die verzekering geven. Het is mijn voornemen om, wanneer er in het vervolg bij het Rijk meer ambtenaren noodig zijn, of wanneer opengevallen plaatsen moeten aangevuld worden, in de eerste plaats het oog te vestigen op die ambtenaren, die ten gevolge van dezen maatregel zullen uitvallen. Het spreekt echter van zelf, dat dit niet geldt alle ambtenaren, maar dat ik mij alleen kan bepalen tot hen welke de noodige geschiktheid bezitten, terwijl ik mij daarvan niet zal laten weerhouden ook al mogten zij gehuwd zijn, hoewel dit anders bij de aanstelling van 's Rijks commissies geene aanbeveling is. Dezelfde spreker heeft ook nog gesproken over de afschaffing van de kanselarij-leges. Ik verdedig die leges niet, Mijnheer de Voorzitter, maar de afschaffing daarvan is zoo gemakkelijk niet als die geachte spreker zich voorstelt, omdat daaraan groote belangen verbonden zijn. Geen belangen enkel van individuen, maar ook die van het weduwenfonds voor ambtenaren bij de departementen van algemeen bestuur. Uit die leges vloeit de grootste bron van inkomsten voor dat fonds, dat veel leeds verzacht en allerheilzaamst werkt en, door het wegvallen van die leges, zijne inkomsten op eene andere wijze zou moeten vinden. Ik geef echter den geachten spreker de verzekering, dat ik dat onderwerp niet uit het oog verlies, en zal nagaan of daaromtrent ook voorzieningen te nemen zijn.

Een vierde punt, ten slotte, is geweest het tractaat met Frankrijk. De geachte spreker uit Gelderland heeft gesproken van een tractaat dat wij niet mogen kennen. Mijnheer de Voorzitter, is dat wel billijk? Heb ik niet in de andere Kamer herhaaldelijk de strekking van dat tractaat aangetoond? Heb ik niet te kennen gegeven, dat wij daarbij zullen verkrijgen al de voordeelen die door Frankrijk aan andere natien zijn of zullen worden geschonken, en dat nagenoeg de eenige compensatie die wij daarvoor aan Frankrijk hebben moeten geven hierin bestaat, dat de accijns op den wijn in het eerste jaar zal worden gebracht op f 28 en binnen de vier jaren zal dalen tot f 20, zijnde het bedrag van den Rijksaccijns zoo als die op dit oogenblik is?

Dit is, zoo als de geachte afgevaardigde uit Friesland meent, geen inmenging van een vreemden Staat in ons zaken; Frankrijk heeft alleen met ons onderhandeld over het bedrag en laat het aan ons volkomen over hoe wij dat bedrag zullen vinden. Ware er hier van inmenging van Frankrijk sprake, dan zou die in Engeland en België ook plaats hebben gehad, want in het eerste land mag de accijns op wijn niet hooger zijn dan f 13,21, en in België is het bedrag nog minder gesteld. Zelfs heeft Frankrijk hetzelfde voordeel met het Tolverbond bedongen, en daarin toch liggen zoo veel wijnbouwende streken. Frankrijk had geen ander belang dan de vermindering te verkrijgen van den wijn-accijns in de Rijken waar die geheven wordt; dat was het voordeel dat het verlangde voor voordeelen, aan die landen geschonken. Met de

wijze waarop dat geschied is bij ons mogen wij ons geluk wenschen, want wij hebben bij het tractaat minder gegeven dan door eenigen anderen Staat aan Frankrijk geschonken is, om dezelfde voordeelen deelachtig te worden. Het tractaat — opdat ik dit nog zegge — is alleen een gevolg van de afschaffing der plaatselijke accijnsen, zonder welke het tractaat onmogelijk was, maar de afschaffing der plaatselijke accijnsen is niet het gevolg van het tractaat met Frankrijk.

Ik hoop dat de bezwaren tegen dit wets-ontwerp geopperd hiermede zullen zijn opgeheven of verminderd, en dat het daardoor mogelijk zal zijn om den grooten en weldadigen maatregel van de afschaffing der plaatselijke accijnsen tot stand te brengen.

De heer van Beeck Vollenhoven: Een enkel woord aan den Minister van Finantien, ter beantwoording van eenige vragen die hij mij heeft gedaan. De Minister heeft gevraagd, of ik niet overdreven had toen ik beweerde, dat de arbeidende klasse zoo weinig bij de afschaffing der plaatselijke accijnsen zou winnen. Ik erken dat die afschaffing van belang kan zijn voor iemand die zich de voorwerpen van verbruik in meerdere hoeveelheid kan aanschaffen, maar voor dengene, die deze voorwerpen bij kleine gedeelten koopt, is het bedrag van den accijns zoo gering, dat het niet merkbaar is of naauwlijks verantwoord wordt, en de afschaffing hem dus schier niet baat. Dat is vooral in grotere gemeenten gebleken bij de afschaffing der belasting op het varkens- en schapenvleesch, dat degenen, met het oog op wie men de afschaffing deed, daardoor schier niet gebaat zijn geworden. Ik meen dus niet te hebben overdreven.

De Minister heeft ook gemeend dat ik de bezwaren, die uit deze wet zullen voortvloeijen voor de groote gemeenten en voor de finantien van den Staat te zwaar inzag. Hij voegde mij toe, dat de grootste gemeente van het Rijk, dat Amsterdam zelfs, zich met een adres tot de Staten-Generaal heeft gewend om te verzoeken dat men toch dit wets-ontwerp zou aannemen. Ik betwijfel echter, of dit juist is: men heeft de aanneming gevraagd van een der eerste ontwerpen, die de Minister had aangeboden. En dit is tevens een antwoord aan den heer Sassen: geen der 28 gemeenten, die ik gisteren heb opgenoemd, hebben, zoo verre mij bekend, verzocht om dit wets-ontwerp aan te nemen; dit is een geheel gewijzigd ontwerp en dat maakt een groot verschil in de appreciatie. Het vroegere ontwerp, waarvan men de aanneming wenschte, liet voor vele gemeenten andere middelen open, waardoor zij zich meenden te kunnen redden.

De Minister van Finantien meende, wat de Rijksfinantien betreft, dat als er politieke verwickelingen in Europa plaats grepen, het Rijk, wanneer het indirecte in plaats van directe belastingen hief, toch niet in meer moeilijkheden zou geraken, want dat het juist hetzelfde was met het Rijk als met de gemeenten, dat het altijd dezelfde belastingschuldigen zijn en dat het Rijk dezen zal aanspreken.

Maar overdrijft nu de Minister niet? De gezamenlijke inwoners van het Rijk zijn, ja, de belastingschuldigen; maar het maakt een groot verschil of het Rijk directe belastingen, als grondbelasting, personeel of patenten kan heffen en des gevorderd verhoogen, dan wel of het dit zal moeten verhalen op voorwerpen van verbruik, zoo als gedistilleerd en dergelijke. Ik wensch dat noch de Minister, noch een onzer, ooit zullen ondervinden, welk een groot verschil dit alsdan zou maken.

De beleefdheid eischt dat ik den geachten spreker uit Noordbrabant, den heer Sassen, ook nog antwoord op zijne vraag, of het niet tegen de plaatselijke accijnsen bewijst, dat juist de groote gemeenten, waar de rijkdom zetelt, zulk eene groote waarde schijnen te hechten aan het heffen van den accijns op verbruiksvoorwerpen en niet in verhouding daarvan hoofdelijke omslagen of directe belastingen willen heffen? Die vraag heeft mij bevreesd. Welligt heeft de geachte spreker geredeneerd uit het feit, dat uit den overgelegden staat A blijkt, dat in 's Hertogenbosch de verbruiksbelastingen bedragen f 100 000, tegen een hoofdelijken omslag van f 1000 dus in verhouding van 100:1; maar wanneer ik nu dien staat raadpleeg ten opzichte van onze groote koopsteden, dan zie ik, dat in Rotterdam wordt geheven f 564 000 aan verbruiksbelastingen tegen f 309 000 aan hoofdelijke omslagen, dus in verhouding van 100:60. Te Amsterdam vind ik 14 ton verbruiksbelasting en daarentegen 7 ton directe belasting, mitsdien in verhouding van 100:50. Ik begrijp dus werkelijk de vraag niet, of ik zou moeten aannemen, dat bepaaldelijk in 's Hertogenbosch de zetel van den rijkdom gevestigd is.

De heer van Eysinga: Slechts een paar woorden: het ééne aan den Minister van Binnenlandsche Zaken, het andere aan zijn ambtgenoot van Finantien.

Indien ik het woord had gevoerd vóór de belangrijke rede van

LIV. *Wijziging der gemeentewet voor zooveel de plaatselijke belastingen betreft. (Beraadslaging.)*

den Minister van Binnenlandsche Zaken, zou ik mij geplaatst hebben op het standpunt, dat reeds onderscheidene sprekers hadden ingenomen; maar het heeft mij te meer genoeg gedaan dat ik dit nagelaten heb, omdat het een punt gold waaromtrent de Minister zich beklagde heeft, dat hij reeds bovenmate is geplaagd geworden. Indien toch des Konings goedkeuring op de besluiten der gemeenteraden tot het heffen van het aandeel van het personeel, dat aan de gemeenten wordt afgestaan, zou moeten gevraagd worden, dan zou mij die greep in de autonomie der gemeenten te stout zijn geweest, en er zou voor mij — en ik weet voor meer andere leden dezer Vergadering — een onoverkomelijk bezwaar tegen dit wets-ontwerp uit zijn voortgesproten. Doch hetgeen tot op dezen morgen nog onbestemd en onzeker was, zoo als uit de redevoeringen van vele leden gebleken is, komt mij thans voor genoegzaam duidelijk, zeker en bestemd te zijn. Ik ben dan ook niet opgestaan om op dat punt terug te komen, maar om te constateren wat ik meen te hebben hooren verklaren door den Minister van Binnenlandsche Zaken en daarvan acte te nemen. Heb ik goed verstaan, dan heeft de Minister te kennen gegeven dat „die goedkeuring niet in de wet verlangd wordt en dat hij haar niet zal eischen.” Ik geloof, dat wij daardoor uit de onzekerheid zijn gekomen tot eene zekerheid, die voor mij althans voldoende is, en ik verheug mij, dat die verklaring in zoo ronde bewoordingen is afgelegd, want van dat oogenblik af ben ik bereid mijne stem aan dit wets-ontwerp te geven. Ik juich de beginselen en bedoelingen daarvan toe, en ik vleije mij dat het later zal blijken dat ik over deszelfs gevolgen niet te optimistisch heb gedacht.

Wat mijn antwoord aan den Minister van Finantien betreft, zal ik niet terugkomen op het reeds van meerdere zijden gesprokene over de equivalenten; ik laat die rusten, maar wil alleen te kennen geven, dat, terwijl men heeft gesproken over belastingen op den tabak en de honden, — ik meen ook gehoord te hebben van een successieregt in de regte lijn, — het mij bevreemd heeft dat men zoo geheel een onderwerp heeft terzijde gelaten, waarop reeds bij vroegere gelegenheden is gewezen. Ik bedoel de belasting op de goederen in de doode hand. Vroeger is dat ter sprake gekomen en de Minister, of zijne voorgangers, hebben meer dan eens gezegd dat het onderzocht werd en dat dit denkbeeld zelfs aanbeveling verdiende. Dit geloof ik gaarne, maar daarom heeft het mij bevreemd daarvan nu niets te vernemen. Ik zal daaromtrent thans niet in beschouwingen treden, noch vragen hoe de Minister er over denkt, maar bij eene volgende wet op de Middelen hoop ik daarop terug te komen en zal ik den Minister dan nader verzoeken om mij te willen inlichten, of dat onderzoek dan wat meer gevorderd is en of men van dat onderzoek wellicht eenig resultaat zal kunnen te gemoet zien.

De heer **Cremers**: De Minister van Finantien heeft, meen ik, met eenige gevoeligheid den heer de Kempenaer en mij te regt gewezen over onze uitdrukkingen ten aanzien der staten n°. 6 en 7. De heer de Kempenaer heeft die staten verward genoemd en hij zal zich wel weten te verantwoorden. Ik heb dat woord niet gebezigd, ik heb gezegd dat ik niemand van kwade trouw verdenk, maar dat de cijfers van die staten geen waarheid kunnen zijn. Ik vind bijv. dat Rotterdam — ik zal ronde cijfers noemen — voor f 564 000 heeft f 97 000 perceptiekosten; Dordrecht voor f 72 000, f 17 000 perceptiekosten; Schiedam voor f 105 000, f 28 000 perceptiekosten. Leeuwarden daarentegen heeft voor f 119 000, dus veel meer dan Schiedam, f 7600 perceptiekosten, dat geeft voor Rotterdam 171½, voor Dordrecht 23, voor Schiedam 26 pct. Als ik nu, onder betuiging dat ik noch de Gedeputeerde Staten, noch de gemeentebesturen, noch zelfs den klerk die de staten geschreven heeft van kwade trouw verdenk, niet mag zeggen dat de cijfers geen waarheid kunnen zijn, dan vordert men van mij een onvoorwaardelijk geloof, zoo als aan den Heidelbergschen Catechismus of aan de Synode van Dordrecht. Er bestaat bij den Minister van Finantien eene illusie die gevaarlijk is. Die illusie bestaat ook bij den Minister van Binnenlandsche Zaken die, om te bewijzen dat onder de heffing van directe belastingen meer belangstelling bij de ingezetenen bestaat dan bij heffing van plaatselijke accijnzen, gewezen heeft op België, en als oorzaak daarvan opgeeft, dat de ingezetenen daar nu de directe belastingen, die zij voor de gemeentekas opbrengen, meer zouden gevoelen dan vroeger de accijnzen. Ik moet betwijfelen, of dit juist is. Ik neem aan, dat de belangstelling in gemeentezaken in België vermeerderd is; maar nu is ons allen bekend, dat de vergoeding, aan de gemeenten aldaar voor de afschaffing der accijnzen gegeven, uit het fonds communal is verleend, daartoe door het Rijk bestemd, en dat in geene enkele groote gemeente in dat land eene directe belasting sedert dien tijd is ingevoerd, die de ingezetenen meer gevoelen zouden, zoodat zij genoopt wierden meer

op den gang der gemeentezaken te letten. Is daar dus de belangstelling meer opgewekt, dit moet andere oorzaken hebben. Ik geloof, dat dit argument minder juist is en geput uit te groote voorliefde voor directe belastingen.

Ik zeg met den geachten spreker uit Friesland, dat de Minister een duidelijk antwoord heeft gegeven op de vraag, die ons aller aandacht heeft getrokken. Ik geloof, dat zoo hij op dit punt geplaagd is, dit, indien hij de aanneming der wet verlangt, voor hem een gelukkig gevolg heeft gehad. Op een punt moet ik echter nog terugkomen.

Ik had een bezwaar van ongrondwettigheid geopperd omtrent de wetten, die vóór 1 Januarij moeten worden voorgedragen. Ik behoef de gronden daarvoor niet te herhalen. De Minister heeft geantwoord, dat hetzelfde reeds in art. 255 der gemeentewet geschreven staat. In de eerste plaats roep ik het voorregt in, dat de Minister te regt voor zich inroept, het regt om bij nader beraad zijn oordeel te verbeteren. Indien een lid der Kamer zich vergist heeft, zoo als ik, door in 1851 mede te werken tot de vaststelling van art. 255 der gemeentewet, zou dit dan reden zijn om ons nu weder te moeten vergissen, ofschoon wij de fout hebben ingezien?

Ik heb echter eene tweede bedenking. De zaak is niet dezelfde nu en toen. Wij weten, dat art. 255 van de gemeentewet is aangenomen met eene toelichting van den Minister. De Minister heeft toen gezegd: „Ik verklaar te bedoelen eene wet, die niets anders zal doen dan de gemeenten aanwijzen; er is bedoeld eene bijzondere wet, eenvoudig aanwijzende den naam der gemeenten en niets meer.” De Minister zeide: „Hetgeen in de bijzondere gemeenten zal moeten worden geregeld, zal geregeld worden door de gemeentebesturen, met den Koning, zoo na mogelijk blijvende bij het systeem dezer wet.” Dit was juist en met die toelichting is art. 255 aangenomen. Waren nu de denkbeelden van den Minister geheel dezelfde als toen, er zou dan voorzeker geene reden zijn hem van inconsequentie te verdenken of enig bezwaar te maken. Maar de Minister heeft art. 10 van dit wets-ontwerp op geheel andere wijze toegelicht. „Men kan,” zegt hij, „voor ieder dier gemeenten eene afzonderlijke wet maken, berekend voor haren bijzonderen toestand.” De Minister zeide: „Ik kan hiermede besluiten, dat wij bij die afzonderlijke wetten tevens den normalen toestand, waarin de uitgezonderde gemeenten zullen moeten komen, kunnen voorbereiden.” Hier wordt dus, mijns inziens, iets geheel anders bedoeld dan hetgeen in 1851 is gezegd. In de plaats van eenvoudige uitzonderingen op den regel dezer wet, zullen wij, naar deze toelichting, bepaalde regelingen voor bijzondere gemeenten vaststellen bij die nadere wetten. En nu zeg ik: gij moogt niet verder gaan dan tot het stellen van algemeene regelen, zonder te treden in bijzonderheden. Ik geloof bij nader inzien, dat dit bezwaar niet van invloed behoeft te zijn op onze tegenwoordige beslissing; maar het zou mij leed doen dat, indien de Minister blijft bij zijne meening, de wetten, die hij later zal moeten voordragen, zouden moeten worden afgestemd om redenen van ongrondwettigheid; want de gemeenten zouden er onder lijden.

De heer **Thorbecke**, Minister van Binnenlandsche Zaken. *Deze rede zal nader worden medegedeeld.*] II.

De heer **Smit**: Gisteren heb ik uw geduld lang op de proef gesteld. Voor de beleefde bejegening mij daarin betoond beloof ik thans slechts twee minuten te zullen spreken. Ik zal niet in het debat terugtreden, omdat lang en veel spreken mij toch niet zou baten. Ik zal toch het geluk niet hebben de Regering tot mijne meening te kunnen overhalen, evenmin als ik invloed kan uitoefenen op uwe meerderheid. Wanneer ik dan verklaar dat ik hoogen eerbied koester voor de meening van die Regering en van die meerderheid, welnu, eerbiedigt dan ook mijne meening en innige overtuiging: gaarne gun ik het laatste woord aan een ander.

Twee, misschien drie zaken, mag ik niet onweêrlegd laten voorbijgaan, daar ik anders op mij den schijn zou laden van door mijn stilzwijgen daaromtrent in te stemmen. Mijne meening is ongeschokt gebleven en van het door mij gesprokene neem ik niets terug, zij het ook dat enkele bezwaren, bij mij bestaande, eene zachtere tint hebben gekregen.

Op ééne zaak moet ik doen letten. De Minister van Finantien heeft tot mij gezegd: hoe kunt gij nu zoo oordeelen, gij, die toch gestemd hebt voor de afschaffing van den accijnz op de brandstoffen? Mijnheer de Voorzitter, als individu was ik voor die afschaffing, maar ik heb er mij nooit over behoeven uit te laten, en bij de behandeling in deze Kamer van het daartoe strekkend wets-ontwerp was ik geen lid van deze Vergadering en dacht ik er toen niet aan zulks ooit te worden.

Gisteren hebben twee leden, hoe zacht ook, mij een klein verwijt

38STE ZITTING. — 1 JULIJ.

LIV. *Wijziging der gemeentewet voor zooveel de plaatselijke belastingen betreft.* (Beraadslaging.)

gedaan van overdrijving, doordien ik noemde 140 à 150 gemeenten die in een ongelukkigen toestand zullen geraken. Ik heb daarbij gevoegd dat de verhouding der wet ten aanzien van 50 gemeenten een onhoudbare toestand zal zijn. Doch, Mijne Heeren, ik heb toen niet overdreven maar waarheid gesproken, althans indien de ons overgelegde staten waarheid bevatten. Uit die staten blijkt — en ik beroep mij hier op de dezen namiddag door den Minister van Financien gesproken woorden — dat 152 gemeenten in moeilijkheden geraken. Dit nu, meen ik, moet niet worden verstaan in dien zin dat de nood daar zoo hoog zal zijn geklommen dat het water tot boven de lippen komt, maar de waarheid is dat 150 gemeenten veel zullen lijden en dat circa 50 gemeenten zonder de hulp van het Gouvernement onmogelijk zich kunnen redden.

De Minister heeft mede nog eene opmerking gemaakt ten aanzien van eene bedenking van meerdere spreker en ook van mij. Hij meende dat het mogelijk zou zijn den minvermogenenden en arbeidenden stand, waar zulks noodig is, door directen last, door hoofdelijke omslagen, te doen bijdragen in de algemeene gemeentelijke uitgaven. Ik blijf verklaren dat ik dit schier onmogelijk acht; doch ik wensch in het debat niet meer terug te treden.

Er is ook gezegd — en ik heb hierin een bondgenoot in den heer van der Lek de Clercq, die een deel van dat kleine verwijt moet op zich nemen, — dat ik niet met ernst kon gemeend hebben dat er ooit een tijd zou komen dat de Minister de af te stane sommen niet zal uitkeeren, die dan nu na het antwoord des Ministers van Binnenlandsche Zaken stellig op alle begrotingen zullen komen, indien namelijk blijkt aan heeren Gedeputeerde Staten, dat daaraan behoefte bestaat. Dat hebben wij niet gezegd en ook niet gemeend, maar wel dat er bij grooten nood in 's Rijks finantien ligtelijk door eenigen Minister een wetsvoorstel aan de wetgevende magt zoude gedaan kunnen worden, dat daartoe leidt. Als voorbeeld is aangehaald het jaar 1834: toen is het gebeurd. Maar wij vermoeden niet dat ooit eenig Minister willekeur in de plaats van de wet zou willen of durven stellen.

De Minister van Financien heeft mij de eer aangedaan om eene kleine tegenstrijdigheid te zien in hetgeen ik beweerd heb omtrent het gedistilleerd en den wijn, namelijk dat ik die niet noodig achtte voor het Rijk, maar wel voor de gemeenten. Ik heb dat niet gezegd, maar wel, en daar blijf ik bij, dat de accijns op het gedistilleerd en den wijn mij goed voorkwam, en voor het Rijk, en voor de gemeenten, omdat zij is eene zeer productieve belasting, en wel eene belasting op de weelde.

De Minister van Financien zegt: de hulp van Staatswege is voldoende. Mijne Heeren, dat moet ik blijven betwisten en ik beweer nog dat, terwijl men zoo hoog opgeeft van die aequivalenten voor de gemeenten, van dat subsidie of die donatie (ik wil hier niet over woorden strijden), de hulp niet radicaal, niet afdoende, niet gelijkmatig, niet billijk is. Ik heb in mijne vorige redevoering den voorgestelden maatregel ook daarom bestreden; omdat, naar mijne bescheiden meening, de aequivalenten niet voldoende waren voor de gemeente, en twijfelachtig voor het Rijk, en alzoo geene radicale hulp aanbragten aan de eenen en gevaarlijk voor den anderen.

De Minister van Financien heeft de plaats waar ik woon gebragt in aanraking met deze wet en met het eiland Urk. Ik heb wellicht niet goed verstaan of slecht opgeteekend, maar de juiste strekking en bedoeling dier woorden heb ik, zoo moeilijk als ze te verstaan waren, niet gevat. De gronden die ik heb aangevoerd tot bestrijding van deze wet zijn, naar mijne eerbiedige meening, niet weerlegd. Aan de plaats mijner inwoning heb ik niet gedacht, noch daarvan durven spreken; ik heb mij op een onzijdig, algemeenen onafhankelijk standpunt geplaatst. Maar als dan Zaandam en Urk met elkaar moeten worden vergeleken, dan hoop ik dat het daarbij blijven zal. Tot deeling en vermenging van de tegenwoordige finantien dier gemeenten kan ik nog niet besluiten.

De heer **van Nispen van Pannerden**. [*Deze rede zal nader worden medegedeeld.*] I.

De heer **Thorbecke**, Minister van Binnenlandsche Zaken. [*Deze rede zal nader worden medegedeeld.*] III.

De heer **Andringa de Kempenaer**: In weerwil van het gevorderde uur, ben ik verplicht de Ministers van Binnenlandsche Zaken en Financien kortelijk te beantwoorden.

Men hoort wel eens de eene maal scherper dan de andere. Ik had mij verwonderd van mijn geachte collega uit Friesland te vernemen, dat hij voldaan was omdat de Minister had te kennen gegeven, dat vier vijfden van het personeel zonder Koninklijk besluit op alle begrotingen der gemeenten konden worden gebragt. Ik had dat niet gehoord, maar wel meende ik van den Minister van Finan-

tien verstaan te hebben, dat hij niet ongenegen zou wezen dat verlof algemeen te geven; doch de Minister van Binnenlandsche Zaken is er weder op teruggekomen en heeft verklaard, dat dit ganschelijk niet in zijne bedoeling ligt.

Ik verschil met den Minister van Binnenlandsche Zaken over het aanvoeren van de cijfers die uit de staten getrokken zijn, en de Minister van Financien betoonde zich gevoelig, dat ik die staten verward had genoemd. Doch er zijn ons slechts weinige dagen, en soms slechts weinige uren vergund voor het onderzoek van wetsontwerpen zoo als dit, waarbij wellicht de welvaart van gemeenten en ingezetenen roekeloos op het spel wordt gezet, en dan is het moeilijk om, wat aan zulke tabellen ontbreken mogt, aan te vullen. Ik had dus gehoopt werkelijk goede staten te ontvangen. Ik wijt dit echter niet aan den Minister. Hij heeft ambtenaren om hem in zijne veelvuldige werkzaamheden bij te staan; op eene dergelijke hulp kunnen wij geene aanspraak maken; doch die hulp en de groote hoeveelheid der bouwstoffen kan veroorzaken, dat het soms moeilijk is daaruit dadelijk eene conclusie te trekken. Onze cijfers verschillen. Wat ik gisteren gesproken heb ligt gereed voor de pers, en als het gedrukt is, zal de Minister van Financien kunnen zien dat zijne meening omtrent mijne cijfers niet geheel juist is. Het komt echter niet op één cijfertje aan, maar de slotsom is dat Leeuwarden zijn omslag van f 63 000 tot circa eene ton zal moeten verhoogen. Wat de overige gemeenten betreft, meent de Minister dat ik niet in compensatie had gebragt de verminderingen, om niet meer cijfers te noemen dan noodig was, reeds afgetrokken ten bedrage van f 21 465.

De Minister van Financien keurde het af dat ik sprak over het tractaat met Frankrijk; dit was eene zaak waarin de gemeenten zich zouden moeten schikken. Ik heb dat tractaat niet aangeroerd; ik heb juist gezegd, dat, wat den wijn betreft, de gemeenten zich daarnaar wel zouden moeten regelen. Maar wat heeft het gedistilleerd met dat tractaat te maken? Misschien bestaat er verband maar dan is dit eene te ver gaande pressie van den vreemde op onze huishoudelijke aangelegenheden.

Nog eene reden, die ik echter niet genoemd heb, waarom ik den afstand van die vier vijfden betreurt, is, dat de gemeenten daardoor voor hare omslagen grondslagen zullen nemen, verderfelijker dan het gedistilleerd. Ik betreurt het dat de 5de grondslag van het personeel zal behouden blijven. Menigmaal heb ik er bij begrotingen op gewezen en velen onzer zijn overtuigd dat dit de bron is van veel ellende en armoede.

De heer Sassen heeft de accijnsen afgekeurd, ik keur ze gedeeltelijk ook af. De geachte spreker heeft ze eene onzedelijke belasting genoemd, maar hij is niet genoeg bekend met de plaatsen, waar de hoofdelijke omslagen buitensporig zijn opgevoerd, om te weten wat daarvan de onzedelijke gevolgen zijn.

Ik verlang geene accijnsen te behouden; maar zegt men, dat zij de welvaart der gemeenten te kort doen, dan wijs ik op Arnhem en 's Gravenhage, twee steden, die ongetwijfeld de meeste welvaart van alle gemeenten in ons land genieten. Kunnen accijnsen gemist worden, zonder bezwaar te geven, zoo als te Arnhem het geval schijnt te zijn, ik heb er niets tegen.

Eindelijk wil ik de heeren Ministers wijzen, dat niet moet gespot worden met hetgeen op de begrotingen van de onderscheidene deelen van Friesland ten gevolge van deze wet zal moeten worden gebragt, en den Minister van Financien in herinnering brengen, dat die provincie nog altijd onregtvaardig f 62 000 in de grondbelasting draagt. Ik moet nog ook daarom zoo dit ontwerp wet wordt, dit gewest en de plaatsen, die daardoor bovenmate gedrukt zullen worden, in de welwillendheid van de Regering aanbevelen, al hebben die plaatsen den naam van rijk te zijn.

De heer **Thorbecke**, Minister van Binnenlandsche Zaken. [*Deze rede zal nader worden medegedeeld.*] IV.

De heer **Betz**, Minister van Financien: Ik ben tegenover sommige sprekers zeer ongelukkig geweest en des te ongelukkiger, omdat het mij onmogelijk is de onjuistheid van hunne opvatting of de juistheid van mijne woorden nader aan te toonen. Ik wensch dit aan de geachte sprekers zelve over te laten, die mijne gezegden betwist hebben, en ik verzoek hun mijne rede, die ik straks voorgedragen heb, in het *Bijblad* te lezen. Ik geloof ook, dat ik zoo het meest in den geest van de Vergadering handel, die, in dezen stand van de discussie, niet eene verlenging van het debat zal verlangen, die op eene herhaling van dezelfde argumenten zou nederkomen. Ik zal dus slechts enkele punten opnemen.

De geachte spreker uit Friesland, de heer van Eysinga, heeft mij vrijgesteld van het geven van een antwoord op de door hem gemaakte opmerking tot bij de behandeling van de Wet op de

LV. *Nadere bepalingen nopens den accijns op het gedistilleerd.* (Beraadslaging.)

Middelen. Ik geloof ook, dat dit punt alsdan beter zal kunnen behandeld worden. En ik vertrouw dan ook beter dan nu, tot het geven van een antwoord in staat te zijn.

De heer Smit meent dat ik gezegd heb dat 152 gemeenten zich niet zouden kunnen redden. Ik kan dit onmogelijk gezegd hebben. Mijne bedoeling is geweest te verklaren, dat 985 gemeenten volledig schadeloos worden gesteld voor het bedrag van accijnsen, dat zij op dit oogenblik heffen en dat 152 gemeenten minder zullen krijgen — en sommige zeer weinig minder — dan zij op dit oogenblik aan accijnsen heffen. Ik wijs bijv. op Arnhem. Die gemeente heft op dit oogenblik, na aftrek van perceptie, f 113 717 aan accijnsen. Voor de afschaffing van al die accijnsen zal zij de directe belastingen slechts met f 3848, moeten verhoogen. Mij dunkt, al wordt Arnhem nu niet volledig schadeloos gesteld, dan kan eene som van nog geen f 4000 tegenover ruim f 113 000 niets beteekenen, te meer omdat Arnhem nog geene eigene directe belastingen heft.

Nu heeft de heer Cremers gemeend, dat ik hem eene terechtwijzing zou hebben gegeven omtrent hetgeen hij gezegd heeft ten opzichte van de staten. Het ligt niet in mijne bedoeling terechtwijzingen aan leden der Kamer te geven. Ik heb eenvoudig gezegd dat de opgave, die de Regering in die staten heeft verstrekt, afkomstig zijn van de Gedeputeerde Staten, die haar weder ontvangen hebben van de gemeentebesturen.

De heer de Kempnaer had gewenscht dat die staten vollediger waren geweest, daar het thans voor de leden der Kamer moeite kost daarin te recht te komen. De geachte spreker heeft niet opgegeven waarin die onvolledigheid bestaat. Ik meen dat zij volkomen volledig zijn en dat ieder lid, even goed als de Minister, daaruit den stand van zaken voor iedere gemeente kan opmaken. Al de données, die de Regering bezat, zijn in de staten medegedeeld, maar duidelijker dan die gevonden worden in het archief van het departement.

Ten slotte nog één punt uit de redevoering van den heer van Beeck Vollenhoven. Deze geachte spreker heeft volgehouden dat de arbeidende klasse door de afschaffing van den accijns op de eerste levensbehoeften niet in zoodanige mate zal worden gebaat als ik meen dat het geval zal zijn. De geachte afgevaardigde zegt dat alleen zij gebaat zullen worden, die de koopwaren in groote hoeveelheden kunnen opdoen, terwijl het bedrag deraf te schaffen accijnsen voor de kleine hoeveelheden slechts eene geringe fractie bedraagt. Ik moet nogmaals wijzen op het reeds medegedeelde omtrent den prijs van het brood; deze zal door die afschaffing verminderen met 3 cents per Ned. pond. Evenzoo is het met andere accijnsen, waaromtrent wel het bedrag niet altijd even juist is aan te wijzen, maar steeds heeft afschaffing van accijns verlaging van prijs ten gevolge.

De beraadslaging wordt gesloten.

Het wets-ontwerp tot wijziging der gemeentewet voor zooveel de plaatselijke belastingen betreft, daarna aan de hoofdelijke stemming onderworpen, wordt met 20 tegen 13 stemmen aangenomen.

Voor hebben gestemd de heeren: van Rhemen van Rhemenshuizen, Verschoor, Cremers, Beerenbroek, van Heeckeren van Wassenaer, van Vollenhoven, Hein, Michiels van Kessenich, Blankenheyem, van Meeuwen, van Swinderen, Sassen, Cost Jordens, van Sasse van Ysselt, de Villers de Pité, van Eysinga, Hengst, Tonckens, Viruly en de Voorzitter.

Tegen hebben gestemd de heeren: van Nispen van Pannerden, van Beeck Vollenhoven, Huydecoper van Maarsseveen, van Aylva van Pallandt, Schimmelpenninck van der Oije, van der Lek de Clercq, Taets van Amerongen, van Weel, 't Hooft van Benthuizen, Boreel van Hogelanden, Smit, de Vos van Steenwijk en van Andringa de Kempnaer.

Aan de orde is de behandeling over het WETS-ONTWERP HOUDENDE NADERE BEPALINGEN NOPENS DEN ACCIJNS OP HET GEDISTILLEERD.

De beraadslaging wordt geopend.

De heer **van Nispen van Pannerden**. [*Deze rede zal nader worden medegedeeld.*] II.

De heer **Betz**, *Minister van Finantien*: Het heeft mij niet verwonderd, dat in het Verslag der Kamer werd vermeld, dat in de afdeelingen geen bedenkingen tegen dit wets-ontwerp waren gerezen, ook omdat ik meende de zaak volledig te hebben toegelicht. Ik heb dat met genoegen gezien, en daarom bevreemdt het mij eenigermate dat de geachte spreker uit Gelderland, de heer van Nispen van Pannerden, nu met een tal van bedenkingen, ontleend aan de algemeene wet van 1822, is opgekomen. Ik heb ook ten opzichte van art. 10 te kennen gegeven, dat het was op verzoek van velen juist uit die streken, die wonen op het zoogenaamde tweede terrein van toezigt, en dat zelfs de kamer van koophandel te Winschoten, in het belang van een goed toezigt op den accijns op het gedistilleerd, mij opmerkzaam gemaakt heeft op dit punt. Te gemakkelijker ben ik tot de uitbreiding van dat terrein overgegaan, omdat op dat terrein, voor zoover aldaar een plaatselijke accijns op het gedistilleerd geheven wordt, ook nu dezelfde belemmeringen plaats hebben, die in het vervolg krachtens art. 20 zullen ontstaan. Ook nu geschieden in al die gemeenten peilingen krachtens de plaatselijke verordeningen, zoodat van nieuwe belemmeringen eigenlijk geen sprake kan zijn.

Ik hoop, dat de geachte spreker met die inlichtingen zal genoegen nemen, te meer omdat hij in de voorafgaande discussie zoo bezorgd was voor de toeneming der smokkelarij van gedistilleerd, en zich dus moet kunnen nederleggen bij den maatregel in deze wet genomen.

De heer **van Nispen van Pannerden**. [*Deze rede zal nader worden medegedeeld.*] III.

De heer **Betz**, *Minister van Finantien*. Ik heb niet te kennen gegeven dat het mij bevreemde dat de geachte spreker het zou gewaagd hebben hier in de openbare beraadslaging te komen met bedenkingen tegen dit wets-ontwerp, maar hoofdzakelijk dat ik mij verheugd had dat er geen enkele bedenking in de sectien was gevallen. Bij eene dergelijke ingewikkelde wet, moet de Minister er te meer prijs op stellen dat de bedenkingen schriftelijk worden gemaakt, omdat het van hem niet gevergd kan worden dat hij de geheele wet van 1822 in het hoofd heeft. Men kan het mij dus niet ten kwade duiden, dat ik gewenscht had dat de geachte spreker zijne bedenking in de sectie had kunnen te kennen geven.

Ik herhaal dat, wat art. 10 betreft, het hoofdzakelijk 't zelfde blijft als het thans is; en ik geef gaarne de verzekering dat, wat van mijne zijde tot matiging van dien druk kan worden gedaan, ook zal geschieden. Daarenboven schijnt het mij oppervlakkig toe, dat art. 183 der algemeene wet ook hier toepasselijk is, al is het niet in art. 10 van dit ontwerp opgenomen.

De beraadslaging wordt gesloten.

Het wets-ontwerp houdende nadere bepalingen nopens den accijns op het gedistilleerd, in stemming gebracht, wordt met algemeene stemmen aangenomen.

Daarna wordt de Vergadering tot nader bijeenroeping gescheiden.

38STE ZITTING. — 1 JULIJ.

LIV. Wijziging der gemeentewet voor zooveel de plaatselijke belastingen betreft. (Beraadslaging.)

(SUPPLEMENTBLAD.)

REDEVOERINGEN, *uitgesproken door den heer*
van Nispen van Pannerden *in de zitting van*
den 1sten Julij 1865.

[Zie bladz. 331.] I.

De Minister van Binnenlandsche Zaken heeft zijne rede rede aangevangen met zijne gevoeligheid te kennen te geven, dat ik mij veroorloofd had eenige woorden, eenige zinsneden aan te halen uit een vroeger door hem geschreven werkje: plaatselijke begrotingen. Zou het werkelijk verkeerd zijn dat een lid van de wetgevende magt, indien hij een gevoelen verdedigt, de gronden daarvoor aanhaalt en aantoonst dat in het gevoelen hetwelk hij verdedigt vroeger door den hoogleeraar Thierbecke eveneens werd gedeeld? Ik geloof het niet. Maar was hier grond voor die gevoeligheid? Mijn argument toch sloeg niet op het oorspronkelijk wets-ontwerp. Het doel daarvan was om het initatief over de beschikking van de helft der personele belasting aan de gemeentebesturen over te laten; alzoo daarvoor te laten maken eene belastingverordening door de Kroon goed te keuren, en werd die niet gemaakt en goedgekeurd, de helft dier belasting niet te doen betalen.

En nu heb ik bestreden een wets-ontwerp hetwelk eene belasting vaststelt die voor vier vijfden in de gemeentekas zal vloeijen.

De Minister meende dat hetgeen ik heb aangevoerd op het onderhavig wets-ontwerp niet toepasselijk was. Maar nu wensch ik alleen voor te lezen de woorden van de wet van 1821 en die van deze wet.

De wet van 1821 zeide: »Ter bestrijding der uitgaven van de gemeenten zullen worden geheven op de hoofdsom der belasting op de ongebouwde en gebouwde eigendommen en op het personeel 5 opcenten, tot zoolang andere bepalingen omtrent de plaatselijke belastingen door Ons zullen zijn goedgekeurd.»

En wat zegt nu deze wet? »Tot dekking der plaatselijke uitgaven kunnen de gemeentebesturen beschikken over ten hoogste $\frac{4}{5}$ gedeelten van de opbrengst der Rijksbelasting op het personeel in hunne gemeenten heven.»

Het verschil bestaat alleen daarin, dat in de wet van 1821 gebruikt zijn de woorden: ter bestrijding der uitgaven voor de gemeenten; en in dit wets-ontwerp: dat tot dekking van plaatselijke uitgaven de gemeentebesturen kunnen beschikken. Is daartusschen in redelijken zin eenig verschil en kan daarin verschil gezien worden na de verklaring die de Minister heeft gegeven, dat tot die beschikking alleen noodig is het uittrekken op de begroting der gemeente, zoodat het initatief tot heffing niet van het gemeentebestuur uitgaat en geen besluit van den raad aan de goedkeuring des Konings zal behoeven te worden onderworpen?

Maar nu een woord over het privilege in zake van belastingen. Gisteren heb ik gezegd, dat enkele gemeenten die $\frac{4}{5}$ van de Rijksbelasting zullen betalen ten behoeve van de Staatskas, terwijl alle overige gemeenten die zullen betalen ten behoeve der gemeente. Ik heb gezegd dat dit onbillijk, onregtvaardig is; en daarin, ik blijf het volhouden, ligt een privilege in strijd met de Grondwet, want op die wijze zullen de meeste gemeenten niet in die Rijksbelasting dragen, die enkelen moeten opbrengen.

Nu een woord over de afschaffing der plaatselijke verbruiksbelastingen. De heer Sassen heeft gezegd dat dit is een volkswensch. De afschaffing der plaatselijke belasting op het gedistilleerd en den wijn een volkswensch! Misschien in Noorbrabant, maar in de overige provincien zeker niet. Algemeen bestaat die volkswensch voorwaar niet.

De geachte spreker heeft gezegd, dat die belasting onbillijk, onzedelijk en belemmerend voor het verkeer was. Ik verschil geheel in gevoelen met hem: de belastingen op het gedistilleerd en op den wijn zijn niet onbillijk en ook volstrekt niet onzedelijk, integendeel, de belasting op het gedistilleerd kan eer strekken om de zedelijkheid te bevorderen, de belemmering die zij voor het verkeer aanbrengt, verdient niet in aanmerking genomen te worden.

De Minister van Financien heeft gezegd: »de afschaffing der gemeente-accijnsen is noodig, want een gemengd stelsel van belastingen, dat is van directe en indirecte belastingen, is wel goed voor het Rijk, maar niet voor de gemeenten; het is niet noodig voor de schatkist, maar wel in het belang der belastingsschuldigen.»

Ik heb gisteren gezegd dat daar, waar of door het Rijk of door

de gemeenten zware belastingen moeten geheven worden, alleen een gemengd stelsel houdbaar is. Ik blijf bij dat gevoelen volharden. Ik houd het er voor dat een gemengd stelsel in het belang is en van de kas, die moet ontvangen, en van de belastingsschuldigen. Maar indien het nu in 't belang der belastingsschuldigen volgens den Minister wel noodig is, waar het betreft het Rijksbelastingstelsel, waarom is het dan niet noodig in het belang der belastingsschuldigen, waar het de gemeentebelastingen betreft? Ik begrijp het onderscheid niet en blijf er bij dat, zoo men alleen toelaat directe belastingen te heffen in groote gemeenten, waar zware belastingen moeten opgebracht worden, men den breeden zoom van den middenstand te veel zal drukken.

[Zie bladz. 332.] II.

In art. 16 van dit wets-ontwerp lees ik: »De bepalingen van artt. 177, 178, 181, 182, 185, 187, 188 en 189 der genoemde wet worden, voor zoover zij het gedistilleerd betreffen, van toepassing verklaard op het terrein van toezigt langs de grenzen, omschreven bij art. 162 derzelfde wet.» Blijkbaar wordt hier, ten minste naar mijne meening, de wet van 26 Augustus 1822 (*Staatsblad* n°. 38) bedoeld. Nu weet ieder dat het uiterste terrein van toezigt langs de landgrenzen, in art. 177 geregeld, bedraagt 5500 el, hetgeen nu hier voor het gedistilleerd wordt uitgebreid tot op 22 000 ellen of ongeveer 4 uren gaans, waardoor dus de ingezetenen, die langs onze uitgebreide landgrenzen binnen dit terrein van toezigt wonen, worden onderworpen aan al de beperkende bepalingen, die de wet van 1822 voorschrijft in de aangehaalde artikelen.

Nu lees ik in art. 181 van die wet van 1822: »Overal waar geene magazijnen of nederlagen zijn mogen, zijn de ambtenaren bevoegd onderzoek te doen in alle huizen en panden, waar zij het aanwezen van verboden magazijnen of nederlagen vermoeden. Dit onderzoek kan niet geschieden dan na zonneopgang en vóór zonnegang, en met assistentie van een lid van het gemeentebestuur of publiek persoon, door den voorzitter van hetzelfde te committeren, ten pericule der ambtenaren en op hunne schriftelijke aanvraag.»

In art. 182: »De assistentie en autorisatie, in het voorgaande artikel gemeld, wordt niet vereischt tot de dadelijke visitatie van de huizen of andere voor afsluiting vatbare plaatsen op het in art. 177 omschreven terrein, en welke goederen, aan het onderzoek der ambtenaren onttrokken, staande dat deze dezelve vervolgen, mogten worden ingebracht of opgenomen» enz.

Er is ook gesproken in art. 185 n°. 4: »van de hoeveelheid goederen aan accijns onderworpen die bij particuliere voor huiselijk gebruik mogen voorhanden zijn en door documenten niet ouder dan zes maanden gejustificeerd.»

Ik begrijp nu wel dat, nu het eens beslist is, dat het gedistilleerd alleen eene Rijksbelasting zal worden, en alzoo het plaatselijk toezigt zal verdwijnen, dergelijke beperkende bepalingen moeten voorgeschreven worden. Maar zij zullen dan toch op die geheele strek eenen zwaren druk leggen. Dat schoone stelsel van afschaffing der plaatselijke tollinien is dus aangenomen, om aan de grenzen de tollinien zeer uit te breiden. Maar dat alles nu daargelaten; in art. 183 van de wet is ten minste nog een correctief te vinden, daar staat: »Van elke der visitaties, waarvan in de beide voorgaande artikelen wordt gehandeld, zal evenveel of dezelve van eenige bekeuring of aanhaling is achtervolgd of niet, door de ambtenaren moeten worden opgemaakt proces-verbaal, bevattende mede omstandig de redenen die hun daartoe aanleiding gegeven hebben enz.» terwijl het slot luidt: »aan wier bewoner of gebruiker afschrift van het proces-verbaal door hen moet gegeven worden.»

Nu is het niet twijfelachtig, dat daar, waar eene dergelijke visitatie plaats heeft binnen de 5500 el van de grenzen, de voorschriften van art. 183 moeten nageleefd worden, maar in art. 10 van deze wet wordt dat art. 183 niet toepasselijk verklaard; men kan beweren, dat daar, waar die visitatie plaats zal vinden tusschen den afstand van 5500 in 22 000 ellen, dit niet noodig zal zijn. Nu wensch ik van den Minister de reden te weten waarom dat artikel niet toepasselijk is verklaard. Ik zou genegen zijn te denken aan eene ommissie, eene onoplettendheid, maar het zou mij aangenaam zijn hieromtrent iets naders te vernemen.

[Zie bladz. 332.] III.

De heer Minister heeft zijne verwondering te kennen gegeven dat ik nu een tal van bedenkingen heb geopperd, terwijl in het Verslag werd medegedeeld dat er in de afdeelingen geen bedenkingen tegen dit ontwerp waren gerezen. Ik heb niet een tal van bedenkingen, maar slechts ééne bedenking gemaakt. Het was mij toch uit

LIV. *Wijziging der gemeentewet voor zooveel de plaatselijke belastingen betreft.* (Beraadslaging.)

hoofde van andere ambtsbezigheden onmogelijk om het onderzoek in de afdeelingen bij te wonen, want ik had, nadat in onze vorige bijeenkomst de motie van orde, door den heer Cost Jordens voorgesteld, was aangenomen, er niet op gerekend reeds zoo spoedig in deze stad te moeten terugkeeren. Al had ik de opmerking in de afdeelingen gemaakt, dan zou zij misschien nog niet in het Verslag zijn opgenomen, omdat mijne geachte medeleden zich daarmede welligt niet zouden hebben vereenigd, want men moet bewoner van een grensgemeente en lid zijn geweest van een plaatselijk bestuur gedurende 25 jaren, om met de werking van de bedoelde wetsbepaling bekend te zijn. Ik neem echter volstrekt geen genoegen met hetgeen de Minister heeft gezegd. Ik wensch

dat daar, waar de ambtenaren kunnen gebruik maken van eene zoo uitgebreide magt, als hun hier gegeven wordt, hun ten minste ook zal bevolen worden om proces-verbaal op te maken en daarin de redenen te vermelden, die hen er toe hebben geleid om van die magt gebruik te maken.

Ik heb niet bestreden dat het noodig was, om, nu het gedi-stilleerd eene zuivere Rijksbelasting zal worden, eene dergelijke bepaling in de wet te brengen, maar gezegd: indien gij die bepaling in de wet schrijft, waarom houdt gij dan niet het correctief in stand, dat, in 't belang van vrijheid van woning en ingezetenen in die streek, die ik bedoel, gevonden wordt in de wet van 1822.

38STE ZITTING. — 1 JULIJ.

LIV. *Wijziging der gemeentewet voor zooveel de plaatselijke belastingen betreft.* (Beraadslaging.)

(SUPPLEMENTBLAD.)

REDEVOERINGEN, *uitgesproken door den heer Thorbecke, Minister van Binnenlandsche Zaken, in de zitting van den 1sten Julij 1865.*

[Zie bladz. 324.] I.

Ik denk dit wetsontwerp, van meer dan eene zijde aangevallen, niet met ophef te verdedigen, noch den maatregel als een pronkstuk van wetgeving voor te stellen. De Minister is niet geroepen, gelijk soms de advocaat, om enkel wat voor zijne stelling pleit te doen uitkomen. Hij mag ook in dit opzigt niet partijdig zijn, dat is, hij mag zich niet vergenoegen slechts ééne zijde of één deel te zien. De Minister moet, zooveel in zijn vermogen is, het algemeen belang in zijn ganschen omvang zien en dat voorstaan. Ik zal den maatregel ook niet verdedigen omdat die door de publieke opinie verlangd wordt. Ik stel, voor zooveel van mij afhangt, den laatsten spreker volkomen in het gelijk: komt hetgeen de publieke opinie verlangt ons voor niet juist te zijn, dan zijn wij als leden der Kamer en als Gouvernement verplicht, weerstand te bieden. Wij mogen alleen een maatregel verdedigen die naar onze overtuiging goed en deugdelijk is.

Een voorlaatste spreker heeft zich geluk gewenscht met dit voorstel, dat hij verwerpen zal, omdat hij daarin ziet een begin van herziening der organieke wetten en hij die gaarne over meer dan ééne organieke wet zag uitbreiden. Eene voor het Gouvernement niet zeer aanmoedigende uitspraak. Indien het Gouvernement met de herziening der organieke wetten zou moeten voortgaan om de ontwerpen, daartoe betrekkelijk, te zien afstemmen, ik weet niet of het Gouvernement zich niet zou bedenken.

Deze maatregel heeft bezwaren, ook in mijn oog, en ik zal die even min hier verbloemen als ik die verbloemd heb in de andere Kamer. Ik zal in de eerste plaats die bezwaren aanstippen, die mij meer of minder gegrond voorkomen, en, zoo het bezwaar niet geheel op te ruimen is, aan de Kamer voorstellen wat mijns inziens daartegen overstaat, om vervolgens die bedenkingen te behandelen, die mij voorkomen volledig te kunnen worden weêrlegd.

De eerste bedenking, en in mijn zin de voornaamste van alle, is: de autonomie der gemeenten blijft niet gaaf, niet ongedeerd.

Deze maatregel is nu sedert meer dan drie jaren in overweging, en gedurende die lange overweging ben ik steeds veel meer bekommerd geweest over de gevolgen van den maatregel voor de gemeentelijke vrijheid of autonomie, dan over de wijze om aan de gemeentekassen, bij afschaffing der accijnsen, genoegzaam geld te verschaffen. De eerste bedenking stond bij mij bovenaan; de Minister van Binnenlandsche Zaken, en deze Minister vooral, die in onze Staatsinstellingen de zelfstandigheid der gemeenten heeft gevestigd, is geroepen de beschermer van die zelfstandigheid te zijn.

Volgens den heer Smit » wordt de autonomie der gemeentebesturen weggecijferd. » Indien dit juist ware, het voorstel zou deze Kamer niet hebben bereikt, het voorstel zou niet gedaan zijn.

Wij hadden gewenscht te doen, hetgeen sedert jaren ons verlangde was: aan de gemeentebesturen te kunnen afstaan de grondslagen van directe belasting, die tot dusver niet in hun bezit waren, breed genoeg om zich daarmede zelve te helpen. En wat is nu gebeurd? Omdat wij dat nog niet konden — en ik zal zoo aanstands herinneren waarom niet, — hebben wij in plaats van eene directe gemeentebelasting de gedeeltelijke opbrengst van eene Rijksbelasting gesteld. Maar is nu daarmede het initiatief der gemeentebesturen geheel vervallen? Aan wie zal dan thans het initiatief staan van het besluit, om over die $\frac{1}{4}$ te beschikken? En dit brengt mij tot eene tegenwerping van den heer van Nispen, die gaarne de methode van polemiekt volgt, iemand zoo mogelijk met zich zelve in tegenspraak te brengen, eene methode, die op zich zelve niet ver brengt, want het zou kunnen wezen, dat iemand vroeger ongelijk had gehad, en in hetgeen hij het laatst zeide gelijk had, en in dit laatste behoort hij te worden gevolgd, hetzij hij het vroeger, hetzij hij het later gezegd hebbe. Maar het dient om het crediet van iemand te verminderen, wanneer men kan aantoonen, dat hij vroeger iets anders gezegd heeft dan later. De zaak zal er niet veel bij winnen, maar de persoon kan er bij verliezen, en de persoon is voor het oogenblik het orgaan van de zaak.

Welnu, de geachte spreker haalt uit een werkje aan, » over plaatselijke Begroeting », in 1847 uitgegeven. Ik heb het moeten opzoeken, want het daar geschrevene had ik lang vergeten, hoe wel de inhoud van dat boekje overgegaan is in de gemeentewet. » Het beginsel, » staat daar, bladz. 96, » dat de belasting niet, dan op voorstel van het plaatselijk Bestuur, stand grijpt, is door den wetgever bij het 1ste gedeelte van art. 15 der wet van 12 Julij 1821 voorbij gezien. De wetgever kon gebieden, dat eene plaatselijke gemeente, door ongenoegzaamheid van inkomen uit andere bronnen gedreven tot belasting, in de eerste plaats opcenten zou moeten voorstellen op de hoofdsommen der grond- en personele belasting. Maar de wetgever mogt het oordeel van het plaatselijk bestuur over de noodzakelijkheid eener belasting niet vooruitloopen. Hij mogt even min het getal der te heffen opcenten vooraf bepalen; schoon hij er te regt het maximum van voorschreef. »

Dat nu, wat de auteur hier veroordeelt, zegt de geachte spreker, geschiedt bij dit wetsvoorstel. Maar ik vraag een elk, of niet het omgekeerde waar is? Door de wet van 1821 wordt heffing eener plaatselijke belasting tot een bepaald bedrag voorgeschreven; hier is het niet eene plaatselijke, maar eene Rijksbelasting, waarvan een deel wordt afgestaan aan de gemeenten om daarover te beschikken zoo zij het noodig zullen vinden.

Is beschikbaarstelling van een deel van de opbrengst eener Rijksbelasting verboden bij de Grondwet? Dit kan ik niet aannemen. Ik zou wenschen dat wij meer konden doen dan wij tot dusverre kunnen, namelijk dat wij de personele belasting zelve konden overdragen op de gemeenten, om die te laten organiseren als gemeentebelasting; de census liet ons daartoe de vrijheid niet. Wij hebben dus aan zelfstandige wetgeving der gemeentebesturen in zake van belasting niet zoo ruim spel gelaten als wij zouden verlangd hebben, doch niet geboden, gelijk de wetgever van 1821. Daarom beaam ik ook niet in allen deele de tegenwerping van den heer de Vos van Steenwijk. Hij zegt: er wordt meer gecentraliseerd. Ja, in zoover de gemeentebesturen bij het regelen en invorderen van eene eigen directe belasting eene grootere vrijheid zouden hebben dan nu het geval zal zijn, nu in de plaats van eigen indirecte belastingen de opbrengst van een deel eener Rijksbelasting komt. Doch wie beschikt? Zoo het juist is wat sommige leden verlangen, dat namelijk de Koning niet regtstreeks eenig zeggen moet hebben over deze beschikking, dan is de vrijheid in dit geval en volgens deze wet zelfs grooter, dan wanneer in plaats daarvan eene eigen directe belasting wierd ingevoerd, want deze zou dan toch zonder twijfel 's Konings goedkeuring behoeven.

Eene tweede bedenking, ook volgens mij niet ongegrond. Sommige gemeenten zullen over meer kunnen beschikken dan zij behoeven. Men voegt daarbij: » andere komen te kort, en ziedaar privilege in zake van belasting. » Het laatste is zoo niet. Dat verschil is enkel het gevolg van het verschil van behoeften der gemeenten, niet van dezen maatregel. Zulk een verschil zal dergelijke gevolgen altoos hebben. Neem aan dat men niet afsta — zoo als hier gebeurt — een deel eener Rijksbelasting, maar opcenten tot een bepaald maximum late heffen, dan zal gelijk verschil naar mate van den toestand der gemeenten plaats kunnen hebben.

Intusschen is er wel eenige grond van bezwaar, wanneer sommige gemeenten over meer zullen kunnen beschikken dan zij behoeven. Ik heb dat in de andere Kamer reeds gezegd. Doch men weet, over welke brug men tot dit voorstel is gekomen. Tegen het oorspronkelijk voorstel van de Regering bestond een ander bezwaar, aan de Grondwet ontleend, met betrekking tot den census. Zij die den maatregel wenschten, hebben in de andere Kamer door een bevriend amendement, indien ik het zoo mag noemen, gepoogd den steen des aanstoots weg te nemen. Men heeft voorgesteld, hetgeen wij nu in de wet lezen, ten gevolge waarvan overal het geheele personeel zal geheven worden, ook daar waar men wellicht de opbrengst niet of niet dan ten deele zal behoeven.

Dit is een bezwaar. Maar is het een zoodanig bezwaar, dat het den maatregel behoort uit te sluiten? Kan het tegen de voordeelen van den maatregel opwegen? Indien sommige gemeentebesturen over meer zullen kunnen beschikken dan zij behoeven, is dat een middel tot spaarzaamheid? Die vraag werd in de eerste plaats gedaan door den geachten spreker uit Noordholland, den heer Smit, die zeer wel weet wat spaarzaamheid beteekent. Zal het aanmoediging tot spaarzaamheid zijn? Ik geloof het niet. Maar ligt in accijnsen aanmoediging tot spaarzaamheid?

In het boekje, dat ik zonder de oproeping van den geachten spreker uit Gelderland, den heer van Nispen, hier niet gebragt had, wordt op » de verblindende gaaf der accijnsen gewezen, wier ligt en ongevoelig vermeerderbare ontvangst tot stouter uitgeven aanspoort, zij schijnen eene onuitputtelijke mijn, waarvan men steeds nieuwe schatten hoopt te halen. Men merkt op, dat, waar plaatselijke accijnsen worden geheven, de uitgaven veel sneller

LIV. *Wijziging der gemeentewet voor zooveel de plaatselijke belastingen betreft.* (Beraadslaging.)

klommen dan waar door directe belasting in de gemeentebehoefte wordt voorzien. Menig voorbeeld staat het. Plaatselijke accijnsen hinderen niet alleen den binnenlandischen omloop van goederen; zij zijn niet slechts van alle heffingen de kostbaarste, zoodat hun druk veel grooter is, dan hunne opbrengst; maar zij zijn zoo verleidelijk ja verderfelijk voor een zuinig huishouden, dewijl men ze met meer gemak, dan eenige andere belasting verhoogt, en zoowel hunne reden tot het belastbaar inkomen, als hunne werking duisterder, dan bij andere heffingen blijft."

Het zal geen drijfveer tot spaarzaamheid zijn, wanneer sommige gemeenten meer zullen heffen dan zij welligt behoeven. Doch de afschaffing der gemeentecaccijnsen, die wij voorstellen, zal over het algemeen niet enkel aanmoedigen tot spaarzaamheid, maar zal spaarzaamheid tot regel en tot noodzaak maken.

Een derde bezwaar schijnt mij ook niet geheel ongegrond: vermenging van plaatselijke en Rijksbelasting. Dergelijke koppeling acht men verkeerd. Ik erken volkomen dat wij liever zouden hebben voorgesteld het geheele personeel met zijne grondslagen aan de plaatselijke wetgeving over te laten. Intusschen is koppeling zoo vreemd niet. Men herinnere zich de opcenten op Rijksbelastingen, die ten behoeve der gemeenten geheven worden.

De Kamer vergunne, dat ik, alvorens verder te gaan, twee hoofdpunten onderscheide: het hoofddoel van deze voordragt, afschaffing van de plaatselijke accijnsen, en het middel dat voor die afgeschaften in de plaats moet komen.

De afschaffing der plaatselijke accijnsen is eene definitieve hervorming, eene blijvende weldaad. Het middel is onvolmaakt, tijdelijk en voorbijgaand, enkel overgang of voorbereiding tot een definitieven maatregel, waarbij niet enkel de opbrengst van het personeel, maar het personeel zelf aan de gemeenten, ter plaatselijke regeling, wordt afgestaan.

Zijn nu de bezwaren, die ik erken doch die men overdrijft, van dien aard, dat men de voordeelen, welke de voorgestelde hervorming moet aanbrengen, niet boven de nadeelen behoort te verkiezen?

Ik ben geen vijand van accijnsen in het algemeen. De heer Cremers heeft aangehaald hetgeen ik in de Tweede Kamer gezegd heb. Maar ik ben wel een vijand van plaatselijke accijnsen, omdat het mij toeschijnt dat men zich niet twee maal aan het gevaar moet blootstellen waaraan alle accijnsheffing onderworpen is, namelijk zeer onevenredige belasting; eene belasting onevenredig vooral ten aanzien der arbeidende burgerij. Dat gevaar nu te verdubbelen, is noch in het algemeen belang, noch oekonomisch. Even min wil ik het verlies, dat geleden wordt door de hooge perceptiekosten, aan de heffing van accijnsen verbonden, een verlies van nationaal kapitaal, twee maal doen lijden.

De morele gevolgen. Vooreerst, wat ik met een enkel woord zal noemen zonder het te ontwikkelen: de vrijheid van binnenlandsch bedrijf en verkeer. Mag ik daarbij voegen wat ik hoorde van den heer de Vos van Steenwijk? De geachte afgevaardigde zegt dat deze maatregel niet zal aanmoedigen om deel te nemen aan de gemeenteaangelegenheden. Ik ben van een tegenovergesteld gevoelen en meen dat de ondervinding het mijne heeft bevestigd. Ik vergenoeg mij tot staving met het voorbeeld van België. Sedert daar in 1860 de accijnsen zijn afgeschaft — namelijk daar waar accijnsen werden geheven, dat niet algemeen maar slechts in een zeker aantal stedelijke gemeenten geschiedde, — heeft men eene veel grootere opgewektheid, om zich de gemeenteaangelegenheden aan te trekken, kunnen waarnemen. Natuurlijk, daar ieder bij directe belasting het cijfer ziet dat hij zal moeten bijdragen. Dat cijfer wordt niet verborgen gelijk bij de accijnsen, het is publiek. Nu wil ieder ook weten waartoe hetgeen hij geroepen is bij te dragen wordt besteed.

Ook dit pleit dus voor het hoofddoel van dezen maatregel. De bezwaren, die aan het middel om dat groote doel te bereiken kleven, kan men zich te eer getroosten in het vooruitzicht dat het middel niet bestendig zal zijn, maar slechts den weg banen tot een, met de strekking der gemeentewet geheel overeenkomstig, voor de gemeentebehoefte toereikend, stelsel van eigen directe plaatselijke belasting.

Thans de bezwaren die mij voorkomen niet gegrond en voor eene volledige wederlegging vatbaar te zijn. Zal ik aan het hoofd daarvan plaatsen wat ook betwist wordt door de heeren Smit en van Nispen? Ik heb gezegd en blijf beweren, dat wat hier wordt voorgesteld, op den weg der gemeentewet ligt. Dat wil niet zeggen het middel, maar de afschaffing der plaatselijke accijnsen. Ook dit is mij tot mijne bevreemding gisteren betwist; ik liet mij nog eens alle stukken en alle redevoeringen voorleggen, en zoo iemand dat voorbeeld wil volgen, zal hij vinden, dat in al de discussien, gelijk in het boekje dat door den heer van Nispen werd aangehaald, schering en inslag is: plaatselijke accijnsen zijn

niet raadzaam. Men behoudt ze alleen omdat ze op het oogenblik niet kunnen worden afgeschaft; men duldt ze, niet meer. Dat is de grondtoon der gemeentewet; schoon men misschien uit de Memorie van Toelichting of van Beantwoording eene enkele phrase, buiten haar verband, kunne laten zeggen, dat de plaatselijke accijnsen moeten behouden worden. De geachte spreker zeide: "zoo de afschaffing in de gemeentewet geschreven ware, zou deze niet zijn aangenomen." Ik geloof dit ook, maar vraag: wie zou in staat geweest zijn op dat tijdstip dergelijk voorstel te doen? Doch wat toen niet kon, kan nu wel; de gemeentewet bereidde voor; de groote verandering, die wij voorstellen, is gedeeltelijke voltooiing van hetgeen de gemeentewetgever in 1851 wel met zijne gedachte, maar nog niet met zijn voorschrift bereiken kon.

Eene tweede bedenking. Sommige sprekers geven aan een gemengd stelsel van directe en indirecte plaatselijke belasting de voorkeur. Het plaatselijk belastingsstelsel moet volgens hen ook in dat opzigt een evenbeeld zijn van het Rijksbelastingsstelsel. Dat is, Mijnheer de President, vierkant in strijd met mijn gevoelen, en ik heb de reden daarvoor zoo even opgegeven.

Eene derde bedenking. De Grondwet eischt algemeene regelen voor plaatselijke belastingen, maar de wet is volgens de Grondwet niet bij magte, een algemeen verbod uit te vaardigen om eene gansche categorie van belastingen uit te sluiten. Waarom niet? Is die stelling niet eene louter willekeurige beperking van den wil of het gezag van de Grondwet? Wanneer de wetgever oordeelt, dat eene zeker klasse van belastingen schadelijk is voor het algemeen welzijn, zou hij dan niet, krachtens het aangehaalde artikel der Grondwet, bij magte zijn om, algemeene regelen stellende, te zeggen: gij zult die belasting niet heffen?

Men kan alleen, zegt de heer van Andringa de Kempenaer, algemeene, geene bijzondere regelen stellen. Geen bijzondere regelen, wat wil dat zeggen? Dat men geenerlei exceptie op de algemeene regelen zou kunnen toestaan? De gemeentewet bepaalt juist dat op den algemeenen regel uitzonderingen zullen kunnen worden toegelaten. Die bepaling, uitgedrukt in art. 255, welke mij voorkwam niet noodig te zijn dewijl zij van zelve spreekt, eene bepaling in het belang van de vrijheid, is algemeen toegejuicht. Wil men dan regelen waarop geenerlei uitzondering mogelijk zij? Den wetgever door den wetgever binden? Het beginsel dat de Grondwet stelt geeft aan de wetgevende magt evenzeer het regt om zekere uitzonderingen op den regel toe te laten, als om den regel zelve voor te schrijven.

Door afschaffing der accijnsen zal, zegt men, de ontwikkeling der gemeenten worden gestuit.

Ik kan mij die bedenking voorstellen als van gewigt in de gedachte van een burgervader, met de belangen zijner gemeente, met de publieke werken daar op te rigten, begaan, en die vreest dat eenige verandering in het belastingstelsel ten gevolge zou kunnen hebben, dat men te kort kwam. Men vreest dus dat de inkomsten van de gemeentekas, op den tegenwoordigen weg verkregen, niet op een anderen weg zullen kunnen worden gevonden. Maar worden daardoor de gemeenten in hare ontwikkeling gestuit? Zal niet de plaatselijke maatschappij integendeel bevoordeeld worden door vrijheid van arbeid, handel en verkeer, en komt niet de onevenredige druk der belastingen inzonderheid neder op hen, wier noeste vlijt de voortbrenging van nieuwe goederen mogelijk maakt? Mij dunkt men zou omgekeerd moeten zeggen, dat degenen, die de accijnsen willen laten bestaan, de ontwikkeling belemmeren; dat wij daarentegen de slagboomen wegnemen, en vrij maken. In dat opzigt is de welvaart der gemeenten ongetwijfeld de welvaart van het land. Niet eene welgevulde gemeentekas, maar de bloei van vooruitgaande gemeenten is eene zeer wezenlijke voorwaarde van de bloei van den Staat.

Men beweert ook, dat de steden worden benadeeld, het platteland bevoordeeld; dat de steden zullen worden verlaten. Het tegendeel is, geloof ik, waar. Niet alleen bij ons, allerwege waar de nijverheid zich ontwikkelt, dringt de bevolking naar de steden. Dat is een natuurlijke stroom, waarbij men veeleer ontvolking van het platteland dan ontvolking van de steden te vreezen heeft.

"Ongelegenheid voor vele gemeenten." De Kamer vergunne mij eene algemeene opmerking vooraf te doen gaan. Ongelegenheid is het gevolg van elke groote verandering, althans voor dezen of genen, en in het oog van hem, die uitsluitend tuurt op die ongelegenheid, wordt deze al grooter en grooter, en eindelijk rijst er een berg voor zijn gezigt, waarover hij niet heen kan. Maar laat hem zoo ver komen dat hij handelen moet, en hij zal de ongelegenheid weten te overwinnen. De ondervinding bewijst het steeds, en zij heeft het in dit geval wederom bewezen. Hoofden van gemeenten, die inderdaad verlegen zouden wanneer zij niet wierden geholpen, en ongetwijfeld watten van uitzondering zullen behoeven, zijn nu reeds met plannen bezig om het tegenwoordig

LIV. Wijziging der gemeentewet voor zooveel de plaatselijke belastingen betreft. (Beraadslaging.)

belastingstelsel te wijzigen en daardoor te weeg te brengen, dat met eene matige tijdelijke hulp zal kunnen worden voorzien.

„Vele gemeenten zullen uitzonderingswetten behoeven.” Ik hoorde gisteren spreken van 140 à 150 zulke gemeenten. Ik wil er niets stelligs van zeggen; de zaak moet worden onderzocht; maar, zoover ik tot heden kon nagaan, heb ik geen grooter cijfer kunnen vinden dan 40 à 50.

„Waarom niet bij deze wet die gemeenten opgenoemd, de wijze van tegemoetkoming bepaald, zelfs de tijd, voor uitzondering toe te staan, geregeld?” Waarom niet? Omdat het onmogelijk is; dat moet onderzocht worden voor ieder bijzonder geval door eene enquête, waarvan Gedeputeerde Staten met de gemeentebesturen de organen zijn.

Het ware onmogelijk ééne wijze van tegemoetkoming voor te schrijven. De Kamer mag wel aannemen dat ik mij daarmede ernstig heb bezig gehouden: het zou gemakkelijk en verkieslijk zijn ééne wijze van tegemoetkoming voor te schrijven, indien het kon. Maar het gaat niet; de belangen der gemeenten zouden niet worden behartigd, wanneer men niet in elk geval naar den eisch van het geval voorziet. Nu reeds den tijd te bepalen, gedurende welken de uitzonderingsmaatregelen zullen werken, is even min mogelijk. Men zal in de wet van uitzondering bepalen, dat deze of gene gemeente nog accijnsen zal kunnen heffen gedurende vijf jaren. Het kan gebeuren dat men teleurstelling ondervindt en op het einde van die vijf jaren de gemeente nog niet in den toestand is, dat zij aan den algemeenen regel kunne onderworpen worden. Is dat buiten schuld der gemeente, dan zal zij ook nog verder moeten geholpen worden.

Aan eene zoogenaamde transitoire regeling, gelijk de heer Cremers het noemt, is derhalve niet te denken, noch wat de zaak zelve, noch wat den tijd betreft.

Bijzondere wetten zouden niet grondwettig zijn, zegt de heer Cremers. Wanneer dat bezwaar gelden moet, had men het reeds moeten aanvoeren tegen art. 255 der gemeentewet, waar uitzonderingen zeer uitdrukkelijk opengelaten worden. Het beginsel is nu reeds in de wet.

Men noemt gemeenten, die in de grootste ongelegenheid zullen komen. Ik zal de lijst doorloopen; hier komen cijfers te pas. De heer Schimmelpenninck van der Oije zegt, dat honderden gemeenten in een beteren toestand zullen geraken, doch daarentegen Arnhem, Harderwijk en Nijmegen schromelijk zullen worden gedrukt. Ik zal ronde cijfers nemen. Arnhem komt f 3800 à f 3900 te kort en heft thans geen hoofdelijken omslag. Wanneer nu Arnhem een hoofdelijken omslag heft tot dat bedrag, dan zal die 16 cents per ziel beloopt, $\frac{1}{34}$ van de hoofdsom der personele belasting. Kan men verwachten, dat te Arnhem iemand daartegen bezwaar zal hebben? Harderwijk komt f 1400 te kort en heft nu een hoofdelijken omslag van f 2100. Wordt die verhoogd met het tekort, dan bedraagt die 50 cents per ziel, of slechts 33 per cent van de hoofdsom der personele belasting. Wanneer men zich herinnert, dat er hoofdelijke omslagen zijn die twee, ja drie, vier en vijf honderd per cent van de hoofdsom der personele belasting bedragen, dan zullen die 33 per cent niet uitermate drukkend schijnen. Nijmegen komt f 13000 te kort en heft een hoofdelijken omslag van f 10000; wordt die omslag verhoogd met het tekort, dan bedraagt hij iets meer dan f 1 per ziel, dat is 35 per cent van de hoofdsom der personele belasting. In den Briel, gelijk de heer Hein gisteren zeide, wordt een hoofdelijke omslag geheven, die, zoo men het tekort daar bijvoegt, f 4 per ziel zal bedragen, $1\frac{1}{2}$ maal de hoofdsom van het personeel. Is zelfs dat een onoverkomelijk bezwaar? Vooreerst is het de vraag, of voor den Briel niet eene uitzondering zal gemaakt worden, en zoo niet, of die gemeente het alleen zal moeten vinden met zoodanige verhooging van den hoofdelijken omslag; doch gesteld dat ware zoo en men verhoogde den omslag tot f 4 per ziel, dan zou die gemeente nog blijven beneden andere, die veel hogere hoofdelijke omslagen kennen. Twee voorbeelden, één uit Zuidholland en één uit Noordholland, Molenaarsgraaf en Sybecarapel; daar worden hoofdelijke omslagen geheven die f 5 en f 4,35 bedragen. Men getroost zich die.

Wat de heer van Andringa de Kempenaer over Friesland zeide heeft mij bijzonder bevreemd. Leeuwarden, zegt hij, komt f 37000 à f 38000 te kort en heft nu een omslag van f 63000. Voegt men dat tekort met den thans geheven omslag zamen, dan is dit $1\frac{1}{4}$ maal de hoofdsom van het personeel. Harlingen heeft een tekort van f 16000 en heft een omslag van f 10000. Deze beide sommen zamengevoegd zijn éénmaal de hoofdsom van het personeel. Sneek komt f 6000 te kort en heft een omslag van f 18000; te zamen zooveel als eenmaal de hoofdsom der personele belasting. Dus naar dien maatstaf kan men niet zeggen dat die gemeenten gedrukt worden, gesteld dat men het zoogenaamde te kort enkel vond in verhooging van den hoofdelijken omslag. Volgens den

heer de Kempenaer wordt door de gemeenten in Friesland in het algemeen aan hoofdelijke onslagen f 733000 geheven; die som zal, zoo men enkel tot onslagen zijne toevlugt neemt, in eenige gemeenten moeten worden verhoogd, ten gevolge waarvan de generale som met f 92000 à f 93000 zou vermeerderd worden. Maar in andere gemeenten zal die som met f 76000 worden vermindert — eene vermindering waarvan de geachte spreker niet gewaagt, — zoodat er voor werkelijke verhooging niet meer overblijft dan f 16000 à f 17000, dat is omstreeks 2 pct. van hetgeen thans geheven wordt. Friesland heeft na de invoering der gemeentewet het meest luisterrijke voorbeeld gegeven van conversie van plaatselijke accijnsen in directe belasting. Friesland is sedert dien tijd in directe gemeenebelasting meer dan eenige provincie vooruitgegaan. Het heeft onder sterke verhooging daarvan groote publieke werken uitgevoerd. De Friesche gemeenten hebben daarin onder andere het middel gevonden om een groot aantal wegen aan te leggen; zoodat de rede van den geachten spreker uit Friesland, vergeleken met de rigting, waarin de gemeentefinancien zich bewegen hebben sedert de invoering van de gemeentewet en hetgeen Friesland sedert dien tijd heeft gedaan, tegenover die feiten wel eene *protestatio actui contraria* mag genoemd worden.

Er blijft mij over een woord te zeggen over het punt, waarop verschillende sprekers uit vriendelijkheid jegens de wet sterk aangedrongen hebben: de Koninklijke goedkeuring op de beschikking over het personeel. Ik kan niet inzien, dat dit punt, hoe ook be-list, het belang kan hebben, hetgeen daaraan door tal van sprekers werd toegekend.

In de andere Kamer heb ik op eene vraag geantwoord, dat de Koninklijke goedkeuring niet vereischt wordt, wanneer men in de wet heffing van het personeel als Rijksbelasting ziet; de gemeentewet vordert Koninklijke goedkeuring alleen voor gemeentebelasting; wij hebben hier geene gemeentebelasting. Maar, heb ik er bijgevoegd, *par est ratio*; de reden, die voor de goedkeuring van eene gemeentebelasting pleit, pleit ook in dit geval voor de Koninklijke goedkeuring ten aanzien van de beschikking over $\frac{2}{3}$ van het personeel. Dat heb ik gezegd. Hoe men nu tegenspraak heeft opgemerkt tusschen hetgeen aan de Eerste Kamer is geantwoord en hetgeen ik in de Tweede Kamer heb gezegd, vat ik niet. Ik wil aannemen, dat hetgeen mij zelf klaar uitgedrukt schijnt, een ander onduidelijk voorkomt; doch mij schijnt de zaak eenvoudig. In de Tweede Kamer werd een amendement voorgesteld op art. 1, dat wij thans in het ontwerp lezen. Ik gaf aan de voorstellers van het amendement in bedenking, daarin de verplichting tot het vragen der Koninklijke goedkeuring te schrijven. De voorstellers hebben dat niet gedaan. Wat zou men dus aan den Minister, die toch eischte, dat het besluit tot beschikking aan de goedkeuring des Konings wierd onderworpen, kunnen zeggen? Immers vragen, waar staat dat in de wet geschreven?

Wat nu een volgend Minister over de toepassing moge denken van een voorschrift van wege de gelijkheid van reden, ik zie het in deze wet niet uitgedrukt. Ik voor mij zal niet eischen, dat de Koninklijke goedkeuring worde gevraagd.

Welligt wordt daarom zoo veel gewigt aan de zaak gehecht, omdat men zich die niet juist voorstelt. Wij hebben plaatselijke opcenten op Rijks- directe belastingen en op Rijksaccijnsen. De grenzen voor die opcenten zijn bij de wet bepaald, die daarvoor bovendien eene rangregeling vaststelt. Heffing van opcenten is dus de eenvoudigste zaak der wereld. Intusschen kan geen enkel besluit van een gemeentebestuur tot zoodanige heffing uitvoering erlangen zonder door den Koning, Gedeputeerde Staten gehoord, te zijn goedgekeurd. Nooit heeft dit tot eenig bezwaar geleid; waarom zou goedkeuring van een besluit tot beschikking over 80 pct. van het personeel bezwarender zijn? Stelt men zich misschien voor dat de Minister van Binnenlandsche Zaken, als een Minister van Finantien, zooveel mogelijk in de schatkist zou willen houden?

De $\frac{4}{5}$ dienen enkel tot vervanging van eigene indirecte belasting, en daarvoor moet later eigene directe belasting in de plaats treden. Dat op de heffing daarvan in elk geval alsdan de Koninklijke goedkeuring zal gevraagd moeten worden, betwist, geloof ik, niemand.

Wat voor het oogenblik de $\frac{4}{5}$, een maximum, betreft, zal het bij contrôle der Gedeputeerde Staten, die ook daarbij een gewigtigen pligt te vervullen hebben, doorgaans blijven. Gedeputeerde Staten zullen de noodzakelijkheid, om over de $\frac{4}{5}$ geheel of ten deele te beschikken, vergelijken met de noodzakelijkheid der uitgaven, tot wier dekking dat gedeelte van de opbrengst van het personeel zal moeten dienen.

De heer de Kempenaer is gevallen op art. 10 en put daaruit eene bedenking. Er staat: „Bijzondere wetten, vóór 1 Januarij 1866 voor te dragen, wijzen de gemeenten aan.” Dit is voorgesteld

LIV. *Wijziging der gemeentewet voor zooveel de plaatselijke belastingen betreft.* (Beraadslaging.)

in het belang der gemeenten. De heer de Kempenaer interpreteert deze bepaling als eene beperking. Door het artikel wordt evenwel geene voordragt op later tijdstip uitgesloten, wanneer daartoe reden bestaat. De bepaling is niet exclusief.

Eindelijk de korte termijn. Dit is de zaak van den Minister van Binnenlandsche Zaken, die zal moeten zorgen. Wanneer hij gereed is, dan is van de beide Kamers de meeste diligentie zonder twijfel te verwachten.

Bij de klacht over de korthed van den termijn verwacht men hetgeen na de invoering der gemeentewet van 1851 moest geschieden met hetgeen nu moet gebeuren. Toen moest men een gansch nieuw systeem van belastingen organiseren, en nu heeft men belastingen af te schaffen. In den regel is afbreken gemakkelijker dan opbouwen; men krijgt thans een gereed middel in de plaats. Zoo voor het overige nog enkele maatregelen moeten worden genomen, staat dat geenszins met nieuw bouwen gelijk.

De circulaire — de Kamer duide het mij niet euvel dat ik hierin vooruitgeloopen ben — aan Gedeputeerde Staten om een begin met de enquête te maken, is reeds opgesteld.

Ook de slotbepaling heeft eene aanmerking beloopt van den heer van Andringa de Kempenaer. Zij luidt:

„Alle plaatselijke belastingen, behalve de in art. 238 bedoelde regten en loonen, worden vóór den 1sten Januarij 1866 herzien en aan Onze goedkeuring onderworpen.

„Die belastingen vervallen, wanneer Onze goedkeuring op de heffing daarvan niet vóór den 1sten Mei 1866 is verleend.”

Is het te verwachten dat die goedkeuring, bij vervulling der voorwaarden, niet zal zijn verleend?

Het is de plicht van het Gouvernement voor die goedkeuring tijdig te zorgen, en wie denkt dat de Regering, wetende dat de belastingen met 1 Mei 1866 zouden vervallen — belastingen zonder welke stagnatie in de dienst der gemeenten moet ontstaan — die goedkeuring zal vertragen? De bepaling echter is volstrekt noodig.

[Zie bladz. 330.] II.

Twee woorden. In de eerste plaats betrekkelijk het fonds in België, waarvan de heer Cremers heeft gewaagd.

De geachte spreker vergist zich.

Hij gelieve zich te herinneren dat in België slechts een zeker aantal gemeenten, tusschen 70 à 80 van de 2500 meen ik, accijnsen hieven. Wat heeft nu de maatregel van 1860 gedaan? Hij gaf terug wat in die gemeenten aan accijnsen werd geheven, niet meer. Doch nu zijn de behoeften van die gemeenten geklommen, en daarin moet verhoogde directe belasting voorzien. Hierbij bleek hetgeen ik tot aanbeveling van directe belasting boven gemeenteaccijnsen in het midden bragt.

De heer Cremers houdt de ongrondwettigheid, door hem beweerd, ondanks art. 255 der gemeentewet staande. „De Minister heeft toen gezegd, dat de bijzondere wet enkel de uit te zonderen gemeenten zal aanwijzen.” Doch de hoofdzaak is immers, dat aan den wetgever, die regels stelt, het maken van uitzonderingen niet kan worden ontzegd.

[Zie bladz. 331.] III.

Het doet mij leed dat ik door eenige weinige woorden den in-

druk aan den heer van Nispen van Pannerden heb gegeven, als of ik gevoelig ware over eene eer, die hij mij heeft aangedaan.

Hij heeft zich beroepen op een boekje, dat ik vergeten had; ik heb, om den geachten spreker te beantwoorden, uit datzelfde boekje gezegden aangehaald, waarin de duidelijkste regtvaardiging is gelegen, die ik jegens den geachten spreker wenschelijk achte.

Hij komt terug op eene gelijkheid, die hij vindt tusschen de wet van 1821 en het tegenwoordig ontwerp, en blijft tweërlei groot en treffend verschil voorbijzien. De wet van 1821 gebood plaatselijke heffing ter vervulling van plaatselijke behoeften. De algemeene wetgever deed toen hetgeen nu de plaatselijke wetgever doen kan; er kwam toen ook geenerlei voorstel van den plaatselijken wetgever te pas. Hier daarentegen, volgens dit ontwerp, wordt geheven voor de schatkist van het Rijk, en of daarvan een gedeelte zal worden uitgekeerd aan de gemeenten, hangt van een voorstel van den gemeenteraad af.

Bij deze gelegenheid moet ik, om misverstand te keeren, opkomen tegen hetgeen ik zoo even hoorde van den heer Smit, als of ik zou hebben gezegd dat nu de vier vijfden stellig op alle gemeentebegrotingen moeten komen. Dat heb ik in geen deele gezegd. Dat zal niet behoeven te gebeuren. Het zal afhangen van de vergelijking der plaatselijke behoeften met de middelen, welke aan de gemeenteraden en vervolgens aan Gedeputeerde Staten is opgedragen.

De heer van Nispen blijft altoos een privilege vinden in hetgeen mij voorkomt niets anders te zijn dan eene ongelijkheid, niet te wijten aan den maatregel, maar aan het verschil van toestand der gemeenten.

Om met één woord te eindigen, Mijnheer de President, de geachte spreker ziet over het hoofd, dat allen in alle gemeenten het personeel zullen betalen aan 's Rijks schatkist; maar dat in die gemeenten, waar men behoefte heeft aan $\frac{4}{5}$ van het personeel of een gedeelte daarvan, uit de schatkist zal worden uitgekeerd wat noodig is om die behoefte te dekken.

[Zie bladz. 331.] IV.

Indien er geene andere reden ware, waarom Friesland bijzondere aanspraak heeft op de welwillendheid der Regering, dan zou het deze zijn, dat Friesland meer dan eenige andere provincie getoond heeft zich zelve te kunnen helpen.

Wat de gevolgen dezer wet voor Friesland betreft, wil ik op de rede van den heer de Kempenaer, niet voor zooveel de grondbelasting, maar voor zooveel de hoofdelijke omslagen aangaat, met één cijfer antwoorden. Ik herinner, dat Friesland, zonder eenigen drang, uit eigen beweging, van 1850, en dus vóór de gemeentewet, tot 1857, het jaar waarin die wet, wat de belastingen betreft, geheel moest uitgevoerd zijn, de hoofdelijke omslagen met 20 per cent verhoogd heeft. Vergelijk ik nu de tegenwoordige hoofdelijke omslagen met die, welke in Friesland op het tijdstip van de invoering der gemeentewet bestonden, dan zie ik eene verhooging dier omslagen van 113 per cent, ten eenen male vrijwillig en zonder eenigen drang. En de verhooging dierzelfde omslagen, welke in Friesland het gevolg van deze wet zal kunnen wezen, bedraagt 2 per cent.